

SECRETARIA GENERALIS
SYNODI

„Tedd tágassá sátradbán a helyet” (Iz 54,2)

Munkadokumentum a kontinentális szakaszhoz

Vatikánváros, 2022. október 24.

Bevezetés

1. A szinodális út tapasztalata

- 1.1. „A szinodalitás gyümölcsei, magjai és gyomjai”
- 1.2. A keresztségből fakadó közös méltóságunk

2. A Szentírásra figyelni

3. Egy missziós szinodális Egyház felé

- 3.1. Hallgatás, ami befogadássá válik
- 3.2. Testvérek a misszióért
- 3.3. Közösség, részvétel és felelősség
- 3.4. A szinodalitás formát ölt
- 3.5. Szinodális élet és liturgia

4. A következő lépések

- 4.1. A megtérés és a reform útja
- 4.2. A kontinentális szakasz módszertana

Bevezetés

1. A szinódus halad előre: egy évvel a megnyitása után ezt lelkesen kijelenthetjük. Világszerte emberek milliói kapcsolódtak be a szinódus tevékenységébe a konzultációs szakasz első periódusában: egyesek a helyi szintű találkozókra való részvétellel, mások a különböző szinteken zajló események lebonyolításában és koordinálásában való közreműködéssel, megint mások az imáik által: *„hálánkat fejezzük ki a szemlélődő apácáknak is, akik imádságban kísérték népüket, és továbbra is imádkoznak a szinodalitással foglalkozó szinódus gyümölcseiért”* (Peru). Ezek az emberek, akik bekapcsolódtak a folyamatba, ők a szinódus igazi főszereplői!

2. Ők útra keltek, attól a vágytól indítva, hogy választ találjanak az egész folyamatot mozgató alapkérdésre: *„Hogyan teszi lehetővé ez az „együtt utazás”, amely ma különböző szinteken (a helyi szinttől az egyetemes szintig) zajlik, hogy az Egyház a rábízott küldetésnek megfelelően hirdesse az evangéliumot és milyen lépésekre hív minket a Lélek, hogy szinódusi Egyházként növekedjünk?”* (Előkészítő dokumentum, 2. sz.).

3. Útközben megtapasztalták annak az örömét, hogy Krisztusban testvérekként találkoztak, megosztották egymással azt, ami az Ige hallgatása során megszólalt bennük, és az Egyház jövőjéről az előkészítő dokumentum (PD) ösztönzése alapján együtt gondolkodtak. Ez táplálta bennük a vágyat egy egyre szinodálisabb Egyház iránt: a szinodalitás számukra többé nem elvont fogalom, hanem konkrét élménnyé vált; belekóstoltak és szeretnék folytatni. *„Ezen a folyamaton keresztül felfedeztük, hogy a szinodalitás az egyházi lét egyik módja – sőt, valójában az egyházi lét módja”*; *„A Szentlélek arra kér minket, hogy legyünk szinodálisabbak”* (Anglia és Wales).

4. Tapasztalataikat beépültek azokba a hozzászólásokba, amelyeket a különböző közösségek és csoportok beküldtek az egyházmegyékhez, itt ezeket a beadványokat szintetizálták és továbbították a Püspöki Konferenciáknak. Ezek a PD-ben foglalt eljárásrend szerint jelentést állítottak össze és eljuttatták a Szinódus Főtitkárságához.

5. A globális adatok alapján a részvétel minden várakozást felülmúlt. Az összesen 114 püspöki konferenciából 112-től, valamint mind a 15 keleti katolikus egyháztól érkeztek jelentések a Szinódusi Titkársághoz, továbbá a Római Kúria 23 dikasztériumából 17 küldött be reflexiót a szerzeteselöljárók (USG/UISG), a

megszentelt élet intézményei és az apostoli élet társaságai, valamint a hívek társulásai és laikus mozgalmi mellett. Ezenkívül több mint ezer hozzászólás érkezett magánszemélyektől és csoportoktól, valamint a közösségi médián keresztül gyűlte össze meglátások a „Digitális Szinódus” kezdeményezésének köszönhetően. Ezeket az anyagokat egy szakértői csoportnak adták át: férfiaknak és nőknek, püspököknek, papoknak, szerzeteseknek és szerzetesnőknek, laikusoknak minden kontinensről és sok különböző szakterületről. A jelentések elolvasása után a szakértők közel két hétig dolgoztak együtt a szerkesztő csoporttal, amely a főrelátorból, a Szinódus főtitkárából, az altitkárokból és a Szinódusi Titkárság különböző tisztviselőiből, valamint a Koordinációs Bizottság tagjaiból állt. Az imádság és a megkülönböztetés légkörében munkálkodtak együtt, hogy megosszák egymással az értelmezés gyümölcseit, előkészítve a jelen, a kontinentális szakaszhoz kapcsolódó dokumentum (DCS) összeállítását.

6. A DCS-t átszövő idézetek megpróbálnak képet adni a beérkezett anyagok gazdagságáról, hogy Isten népének a világ minden részéből érkező hangja a lehető legnagyobb mértékben megszólalhasson és visszhangra találjon. Ne úgy olvassuk az idézeteket, mintha a világ bármely területének egységes álláspontját tükröznék, de ne is úgy, mintha egyszerűen a földrajzi sokféleséget képviselnék, bár fontos szempont volt, hogy a források eredetét tekintve bizonyos egyensúly alakuljon ki. Ezeket az idézeteket leginkább azért választottuk ki, mert különösen erőteljes, találó vagy pontos módon fejezik ki a sok jelentésben általánosságban megfogalmazott érzéseket. Nyilvánvaló azonban, hogy egyetlen dokumentum sem tudná összefoglalni a hit mélységét, a remény erejét és a szeretet energiáját, ami a beérkezett hozzászólásokból árad. Ezek mögött felismerhetjük annak a tapasztalatnak az erejét és gazdagságát, amelyet a különböző egyházak szereztek, amikor útra keltek és megnyíltak a megszólaló hangok sokféleségére. Ennek a találkozásnak és párbeszédnek a lehetővé tétele a szinodális út értelme, amelynek végső célja nem dokumentumok létrehozása, hanem a remény láthatárának kitágítása, hogy az Egyház beteljesítse küldetését.

7. Ebbe a még messze nem véget ért utazásba illeszkedik és találja meg értelmét ez a munkadokumentum. A szinodális út kontinentális szakaszára nézve a dokumentum néhány kulcsszó köré szervezi az Isten népét a világ minden táján érintő reményeket és aggodalmakat. Ily módon lehetőséget ad a helyi egyházaknak, hogy meghallgassák egymást a 2023-as kontinentális közgyűléseken, amelyeknek össze kell állítaniuk azon prioritások listáját,

amelyeket a Püspöki Szinódus XVI. rendes közgyűlésének első ülészsaka, 2023. október 4. és 29. között majd mérlegel.

8. A DCS funkciójának tisztázása azt is segíti, hogy világosan lássuk, mi nem ez a dokumentum: nem egy végleges szöveg, mivel a folyamat még messze nem fejeződött be; nem az Egyházi Tanítóhivatal dokumentuma, és nem is egy szociológiai felmérés beszámolója; nem fogalmaz meg operatív útmutatásokat, célokat és irányvonalakat, és nem egy teológiai nézet teljes kidolgozása. Mindazonáltal teológiai abban az értelemben, hogy tele van nagyszerű teológiai kincsekkel, amelyek gyümölcsei a Léleknek Isten népe által közvetített hangjára való odafigyelésnek, ami teret ad a *sensus fidei* felszínre törésének. De teológiai dokumentum abban az értelemben is, hogy az Egyház küldetésének szolgálatára irányul: hirdetni Krisztust, aki a világ üdvösségéért meghalt és feltámadt.

9. A félreértések elkerülése végett az olvasás során feltétlenül szem előtt kell tartani a DCS sajátos jellegét és szerkezetét. A dokumentum egy olyan fejezettel kezdődik, amely több a történések egyszerű leírásánál: elbeszéli a szinodalitás eddigi tapasztalatait, a helyi egyházakban Isten népével folytatott konzultációt és a püspöki konferenciák körében zajlott megkülönböztetést, megfogalmazza a szinodális tapasztalatot, bemutatja a felmerült nehézségeket és az összegyűjtött legfontosabb értesítéseket, azonosítja a keresztény hit hiteles közös megélésének sarokköveit. Ily módon nem a szinodalitás szoros értelemben vett definícióját adja – erre a PD vagy a szinódusi honlapon (www.synod.va) felsorolt írások szolgálnak –, hanem a résztvevők megélt szinodalitás-tapasztalatának közös jellemzőit írja le. Ami ebből kiviláglik, az a megkereszteltek közös méltóságának mélyreható újragondolása, ami a szinodális Egyház hiteles pillére és egy olyan egység teológiai alapja, amely képes ellenállni a homogenizációra irányuló törekvéseknek. Ez lehetővé teszi, hogy továbbra is segítsük és jól használjuk a karizmák sokféleségét, amelyeket a Lélek bőséggel ad a híveknek.

10. A második fejezet egy bibliai képet mutat be, a sátor képét, amellyel Izajás könyvének 54. fejezete elején találkozunk. Ez a kép és az elbeszélés az Ige fényében kulcsot jelent a DCS-en belüli tartalmak értelmezéséhez, belehelyezve Isten ígéretének ívébe, ami meghívássá teszi népe és Egyháza számára: „Tedd tágassá sátradbán a helyet!”.

11. Ez a sátor a *közösség* tere, a *részvétel* helye és a *misszió* alapja. A harmadik fejezet a szinodális folyamat kulcsszavait fogalmazza meg,

összekapcsolva az Isten népére való odafigyelés gyümölcseivel. Ennek során öt „termékeny feszültség” köré gyűjti őket, amelyek összefonódnak egymással:

1) a hallgatás mint a befogadásra való nyitottság: ez a radikális befogadás vágyából ered – senki sincs kizárva –, és a testvérekkel és a közös Atyával való közösség perspektívájában értelmezendő; a hallgatás itt nem a cselekvés eszköze, hanem a Népet meghallgató Isten alapvető magatartásának vállalása, egy olyan Úr követése, akit az evangéliumok mint a Szentföld útjain hozzá érkező emberek meghallgatóját mutatnak be; ebben az értelemben a meghallgatás már misszió és igehirdetés;

2) kifelé irányuló készítés a misszióra: ez egy olyan misszió, amiről a katolikusok felismerik, hogy más felekezeti testvérekkel együtt és más vallások követőivel párbeszédben kell végezni, az emberi gondoskodás cselekedeteit hiteles lelki cselekedetekké alakítva, megjelenítve egy olyan Isten arcát, aki olyannyira törődik velünk, hogy életét adja értünk, a mi bőségünkért;

3) a részvétel vállalása, amit a misszió megkövetel, ami a megkereszteltek számára a közös keresztségi méltóságból fakadó, az Egyház egyetlen küldetéséért való társfelelősség teljes vállalását jelenti;

4) az élő közösség, a részvétel és a misszió konkrét lehetőségeinek kialakítása olyan struktúrák és intézmények révén, amelyeket megfelelően képzett és élő lelkiség által éltetett emberek alkotnak;

5) a liturgia – különösen az eucharisztikus liturgia – a keresztény élet forrása és csúcsa, amely megteremti és kézzelfoghatóvá teszi a közösséget, lehetőséget ad a részvétel gyakorlására, az Ige és a szentségek által táplálja a misszióra irányuló lendületet.

12. Végül a negyedik fejezet kitekintés a jövő felé, két, az úton való haladáshoz egyaránt nélkülözhetetlen szintre bontva: a lelki szintre, amely a missziós szinodális megtérés felé igyekszik irányítani bennünket, illetve a módszertani szintre, amely a kontinentális szakasz következő lépéseit rajzolja fel.

13. A DCS csak akkor lesz érthető és hasznos, ha a tanítvány szemével olvassuk, aki felismeri benne a szinodális Egyház felé vezető megtérés útjának tanúságtételét. Ez egy olyan Egyházat jelent, amely az odahallgatásból tanulja meg, hogyan újítsa meg evangelizációs küldetését az idők jeleinek fényében, hogyan kínáljon az emberiségnek továbbra is olyan lét- és életformát, amelyben mindenki tagnak és főszereplőnek érezheti magát. Ezen az úton Isten Igéje a

lámpás előttünk, amely fényt ad ahhoz, hogy újraolvassuk, újraértelmezzük és kifejezzük a megélt tapasztalatokat.

14. Imádkozzuk együtt:

Uram, te népedet szinódusra gyűjtötted össze. Hálát adunk neked azok megtapasztalt öröméért, akik úgy döntöttek, hogy ebben az évben útra kelnek meghallgatni Istent és testvéreiket, a befogadás, az alázat, a vendégszeretet és a testvériség magatartásával. Segíts, hogy úgy haladjunk a következő sorok között, mintha „szent földön” járnánk. Jöjj Szentlélek: légy vezetőnk közös utunkon!

1. A szinodális folyamat tapasztalata

15. A világ részegyházaitól érkezett jelentések felerősítik Krisztus tanítványainak örömeit, reményeit, szenvedéseit és sebzettségeit. Szavaikban megszólal az, ami az egész emberiség szívében rejlik. Kifejezik a vágyat arra, hogy az Egyház Krisztussal együtt a Lélek vezetése alatt vándoroljon, hogy evangelizációs küldetését betöltse. *„A mostani »szinodális« tapasztalatunk felébresztette a laikus hívekben annak gondolatát és vágyát, hogy részt vegyenek az Egyház életében, a mai világgal való kapcsolatában és a »terepen végzett« lelkipásztori munkájában»* (Kanada).

1.1. „A szinodalitás gyümölcsei, magjai és gyomjai”

16. A szinodális folyamat első szakasza bőséges gyümölcsöt hozott, új magvakat érlelt, amelyek új növekedést ígérnek és mindenekelőtt az öröm megtapasztalását a kihívásokkal teli időkben: *„ami a szinodalitás gyümölcseiből, magvaiból és gyomjaiból kiemelkedik, a hangok, amelyek nagy szeretettel viseltetnek az Egyház iránt, azok a hangok, amelyek olyan Egyházzól álmodnak, amely hiteles tanúságra képes, olyan Egyházzól, amely befogadó, olyan Egyházzól, amely Isten nyitott és befogadó családja»* (Zimbabwe). Haiti beszámolója sokak nevében beszél: *„a folyamatos emberrablások és erőszakos esetek ellenére az egyházmegyék visszajelzéseik kifejezik azoknak az örömet, akik aktívan részt tudtak venni a szinódus ezen első szakaszában»*. Sokan kérték, hogy ezt az első fázisban megélt örömet terjesszük és osszuk meg másokkal is. Az Ebibeyíni Egyházmegye (Egyenlítői-Guinea) is ezt hangsúlyozza: *„sokak számára ez a szinodusi tapasztalat volt az egyik leginkább hálára indító dolog, amit keresztény életükben megtapasztalhattak. A szinodális munka első pillanatától kezdve egészen addig a pontig, ahol most tartunk, Isten népe körében nagy lelkesedés tapasztalható»*. A szinodális tapasztalatok gyümölcsei közül több összefoglaló kiemeli az Egyházzhoz tartozás érzésének megerősödését és azt a gyakorlati felismerést, hogy az Egyház nem csak a püspökökből és a papokból áll: *„A fő kérdés – hogyan történik ez az együtt vándorlás ma az Önök részegyházában? – megválaszolása során kiderült, hogy az emberek felismerhették az Egyház valódi természetét és ennek fényében képesek voltak arra, hogy részegyházuk helyzetét is meglássák»* (Banglades).

17. Széles körben kapott elismerést a lelki beszélgetés módszere, amely lehetővé tette sokak számára, hogy őszintén szemügyre vegyék az egyházi élet valóságát, nevükön nevezzék a fényes és a sötét jelenségeket. Ez az őszinte szembenézés azonnal gyümölcsöket hozott a misszió terén is. *„Isten népe körében erős mozgást érezni, az összejövetel, az együtt haladás és a szabad beszéd örömét. Néhány keresztény, aki megbántva érezte magát és eltávolodott az Egyháztól, visszatért a konzultációs szakasz során”* (Közép-afrikai Köztársaság). Sokan kiemelték, hogy ez volt az első alkalom, hogy az egyház kikérte a véleményüket, és ezt az utat szeretnék folytatni: *„Folytatni kell a szinodális szellemben történő találkozókat, amelyeken a plébánia vagy közösség minden tagja nyíltan és őszintén kifejezheti véleményét, valamint ugyanígy a különböző, Egyházon kívüli csoportokkal való találkozókat. Az ilyen jellegű együttműködésnek az egyházi kultúra egyik »íratlan törvényévé« kell válnia, hogy elősegítse az Egyház tagjainak és a társadalom csoportjainak a közeledését, és ezáltal megteremtse az emberek készségét a mélyebb párbeszédre”* (Lettország).

18. Nem hiányoztak azonban a kihívások sem, és a jelentések ezt sem rejtik véka alá. A problémák némelyike a konzultációs szakasz és a világyárvány egybeesésével függ össze, mások abból erednek, hogy nehéz volt megérteni, mit jelent a szinodalitás, nagyobb erőfeszítéseket kellett tenni az anyagok lefordítása és inkulturációjra érdekében, egyes helyeken nem sikerült megszervezni a szinodális összejöveteleket, másutt komoly ellenállásba ütközött a szinodus alap gondolata. Az elutasítás nagyon egyértelmű megnyilvánulásaiából sincs hiány: *„Bizalmatlan vagyok a szinódussal szemben. Úgy gondolom, azért hívták össze, hogy további változásokat idézzon elő Krisztus tanításában, és tovább sebezze egyházát”* (egyéni beadvány az Egyesült Királyságból). Elég gyakran hangzott el az a félelem, hogy a szinodalitás hangsúlyozása az Egyházat olyan mechanizmusok és eljárások alkalmazása irányába terelheti, amelyek a demokratikus típusú többségi elvtől függenek. A nehézségek között meg kell említeni a kételkedést a szinodális folyamat valódi hatékonyságában vagy szándékában: *„Néhányan kétségüket fejezték ki a szinodális folyamat eredményével kapcsolatban, mivel az Egyházat merev intézményként ismerték, amely nem hajlandó változtatni magán és modernebbé válni, vagy pedig azt gyanították, hogy a szinodus eredménye előre meghatározott volt”* (Kanada).

19. Számos beszámoló említi a félelmeket és az ellenállást a klérus részéről, de a laikusok passzivitását, a szabad véleménynyilvánítástól való

félelmét, valamint a papok és püspökök szinodális dinamikán belüli szerepének megértéséért és meghatározásáért folytatott küzdelmet is: „*Ebben a folyamatban is tapasztalható volt az ellenállás, a részvétel hiánya, egyes közösségek kimaradása a folyamatból. Ez részben a kihívás újszerűségéből adódhatott, hiszen sok közösség számára szokatlan az Egyház megélésének ez a módja. Az is közrejátszott, hogy egyes vezetők és pástorok nem vállalták a megfelelő lelkesítő és irányító szerepet. Számos egyházmegyei jelentés panaszkodik a papok hiányos vagy alacsony intenzitású részvételére*” (Chile). A szinodális folyamat és a beküldött anyagok azt mutatják, hogy széles körben elterjedt a papok és Isten népének többi tagja közötti elkülönülés koncepciója: „*Az egyházmegyékben és nemzeti szinten folytatott konzultációk azt mutatták, hogy a papok és a hívek közötti kapcsolattartás sok helyen nehézségekbe ütközik. Kritika éri a papság és a laikusok közötti vélt távolságot, sőt, egyes helyeken a papokat a gyümölcsöző közösség akadályának látják. Ugyanakkor megnevezik a papokat érintő kihívásokat is: a paphiány és az önkéntesek egyre kisebb száma is kimerültséghez vezet; emellett a papok gyakran érzik, hogy nem hallgatják meg őket, egyesek megkérdőjelezve látják szolgálatukat. Mitől lesz a pap jó pap? Hogyan lehet a plébániai élet minden érintett számára gazdagító? Miért érzi egyre kevesebb férfi a papságra szóló hivatást? Meg kell vitatni ezeket a kérdéseket*” (Ausztria).

20. Az együtt vándorlás útján különösen fontos akadályt jelent a papok vagy egyházi tisztséget betöltő személyek által elkövetett visszaélések botránya: elsősorban a kiskorúakkal és a kiszolgáltatott személyekkel szembeni, de a más jellegű (lelki, szexuális, gazdasági, tekintéllyel, lelkiismerettel kapcsolatos) visszaélések is. Ez egy nyílt seb, amely továbbra is fájdalmat okoz az áldozatoknak és a korábbi áldozatoknak, családjaiknak és közösségeiknek: „*Folyamatosan utaltak a papi szexuális visszaélésekkel kapcsolatos válság hatásaira és az Egyház válaszlépéseire [...]. Ez sokak számára még mindig erőteljes, megoldatlan kérdés. Sürgetést fogalmaztak meg a borzalom és a károkozás elismerésére, valamint a sebezhető személyek védelmének biztosítására, az Egyház erkölcsi tekintélyében keletkezett károk helyreállítására és a bizalom újjáépítésére irányuló erőfeszítésekre. Néhány egyházmegye annak a kívánságnak a megfogalmazásáról számolt be, hogy az elkövetők nyilvánosan ismerjék be a múltbeli visszaéléseket és vezekeljének értük*” (Ausztrália). A visszaélések örökségének gondos és fájdalmas átgondolása számos szinodális csoportot arra indított, hogy az Egyházban

kulturális változást sürgessen a nagyobb átláthatóság, elszámoltathatóság és társfelelősség-vállalás érdekében.

21. Továbbá nagyon sok országban a szinodális folyamat kapcsolatba került a világunkat vérrel áztató háborúkkal, *„szabad utat engedve mindenféle fanatizmusnak és üldözéseknek, sőt mézárításoknak. Szejtás és etnikai uszításokat jegyeztek fel, amelyek fegyveres és politikai konfliktusokká fajultak, gyakran véres konfliktusokká”* (Maronita Egyház). Különösen fájdalmasak azok a helyzetek, amelyekben keresztények, köztük katolikusok is egymással háborúban álló országokban élnek. Még ezekben a labilis helyzetekben is, amelyek hangsúlyosabbá teszik a találkozást a kereszttel és a feltámadással, a keresztény közösségek képesek voltak elfogadni a hozzájuk intézett meghívást, hogy a szinodalitás kultúráját építsék, hogy elgondolkodjanak azon, mit jelent együtt haladni, és kifejezzék a vágyukat ennek folytatására: *„Ami a tuszik elleni népiirtás tragédiáját illeti, amely annyira megosztotta a ruandai népet, jobban el kell mélyíteni a közösség témáját a kollektív emlékezet hiteles gyógyítása érdekében. Ez a szinódus jobban megértette velünk, hogy az egység és a kiengesztelődés pasztorációjának továbbra is prioritást kell élveznie”* (Ruanda).

1.2. A keresztségből fakadó közös méltóságunk

22. A megélt szinodalitás gyakorlata *„fontos és értékes teret adott annak felismerésére, hogy keresztségünk által mindannyiunknak közös méltósága és hivatása van arra, hogy résztvevői legyünk az Egyház életének”* (Etiópia). A keresztségre – nem mint elvont fogalomra, hanem mint átélt identitásra – való utalás azonnal a figyelem középpontjába helyezi az Egyház szinodális formája és küldetésének megvalósítási lehetősége közötti kapcsolatot: *„egyre inkább tudatosult annak fontossága, hogy mindazok, akik megkapták a keresztség kegyelmét, együtt járjanak, megosztva és megkülönböztetve az őket meghívó Szentlélek vezetését. Mélyen felismerték, hogy a szinodális Egyházban az együtt járás a missziós Egyházzá válás útja”* (Japán). Sok helyi egyház él olyan területen, ahol számos keresztény felekezet van jelen, ők aláhúzták a minden keresztény testvér közös keresztségi méltóságának és az evangélium szolgálatában végzett közös küldetésének jelentőségét: egy szinodális folyamat nem lehet teljes a más felekezetekhez tartozó testvérekkel való találkozás, megosztás és párbeszéd, valamint a közös cselekvés nélkül. A szintézisek kifejezik a mélyebb ökumenikus találkozás iránti vágyat, és az e téren való képzés szükségességét.

23. A szintézisek a szinodális folyamatot az újdonság és a frissesség tapasztalataként mutatják be: *„Isten népe hangsúlyozta annak különlegességét, hogy szabadon beszélhettek és meghallgatták egymást szervezett beszélgetésekben, korlátok nélkül és a Szentlélek sugallatának követésére összpontosítva. Az emberek rámutattak arra, hogy most először kérték őket megszólalásra, noha évtizedek óta járnak templomba”* (Pakisztán). Egy másik kép a felszabadulás és az új élet élményére utal: a tojásbéj összetörik, ahogy az új élet elkezd bontogatni a szárnyait.

24. Másutt olyan kifejezések jelentek meg, amelyek a családtagok közötti távolságtartás tapasztalatát és a vágyott visszatérés gondolatát idézik, amely véget vet a szinodális egyházi identitás kollektív elvesztésének. Egy bibliai képpel úgy írhatnánk ezt le, hogy a szinodális út a kollektív száműzetés tapasztalatából való visszatérés első lépéseit jelenti, amelyek hatással vannak Isten egész népére: ha az Egyház nem szinodális, senki sem érezheti magát teljesen otthon benne.

2. A Szentírásra figyelni

25. A próféta a száműzetés tapasztalatát megéltó néphez intézi azokat a szavakat, amelyek nekünk is segítenek arra összpontosítani, amire az Úr a szinodalitás megtapasztalásán keresztül hív bennünket: *„Tedd tágassá sátradbán a helyet, és hajlékod kárpitjait feszítsd ki bátran. Hosszabbítsd meg a köteleket, és erősítsd meg a szegeket”* (Iz 54,2).

26. A száműzetésben élő nép számára a próféta szavai a kivonulás idejét idézik fel, amikor sátrakban laktak, illetve a saját földjükre való visszatérés ígéretét hirdetik, ami pedig az öröm és a remény jele. A felkészüléshez szükség van a sátor kibővítésére, amiben fontos szerepet kap a sátor szerkezetének három eleme. Az első a sátorvászón, amely véd a naptól, a széltől és az esőtől, az élet és az együttlét terét határolja körül. Ezeket ki kell terjeszteni, hogy azokat is megvédjék, akik még kívül vannak, de hívást éreznek arra, hogy belépjenek oda. A sátor második szerkezeti elemét a sátorlapokat összetartó kötelek alkotják. Ezeknek egyensúlyt kell teremteniük a sátor megereszkedésének megakadályozásához szükséges feszültség és a szél okozta mozgást tompító lazaság között. Ezért ha a sátor kitágul, a köteleket meg kell feszíteni, hogy a megfelelő feszültség fennmaradjon. Végül a harmadik elem: a sátor cövekjei, ezek rögzítik a szerkezetet a talajhoz és biztosítják a szilárdságát, de képesek kimozdulni a földből, ha a sátrat máshol kell felállítani.

27. Minket, mai hallgatókat Izajás e szavai arra hívnak, hogy az Egyházat úgy képzeljük el, mint sátrát, sőt, a találkozás sátrát, amely a népet a pusztán át vezető úton kísérte: feladata tehát, hogy tágassá váljon, de az is, hogy arrébb tudjon mozdulni. Közepontjában a szent sátor, azaz az Úr jelenléte áll. A sátor tartósságát a cövek szilárdsága biztosítja, ezek a hit alapjai, amelyek nem változnak, de mozdíthatók és mindig új talajba ültethetők, hogy a sátor kísérhesse a népet a történelem útján. Végül, hogy a sátor szerkezete ne ereszkedjen meg, egyensúlyban kell tartani a különböző erők hatását, amelyeknek ki van téve: ez a metafora a megkülönböztetés szükségességét fejezi ki. Sok szintézis úgy képzei el az Egyházat, mint egy tágas, de nem homogén hajlékot, amely mindenkit be tud fogadni, de nyitott, beenged és kienged (vö. Jn 10,9), és az Atya és minden ember befogadása felé halad.

28. A sátor tágasabbá tétele megköveteli, hogy másokat is befogadjunk, teret adva a sokféleségüknek. Ehhez késznek kell lennünk szeretetből meghalni

önmagunknak, és saját énünket a Krisztussal és a felebarátunkkal való kapcsolaton keresztül megtalálni: „*Bizony, bizony, mondom nektek: ha a búzaszem nem hull a földre, és nem hal el, egymaga marad, de ha elhal, sok termést hoz*” (Jn 12,24). Az Egyház termékenysége ennek a halálnak az elfogadásán múlik, amely azonban nem megsemmisülést jelent, hanem önmagunk kiüresítésének tapasztalatát, hogy a Szentlélek által betöltsön minket Krisztus, és kezdetét vegye egy olyan folyamat, amelyben egyre gazdagabb kapcsolatok, szorosabb kötelek által kapcsolódunk Istenhez és egymáshoz. Ez a kegyelem és az átlényegülés megtapasztalása. Ezért buzdít Pál apostol: „*Ugyanazt a lelkületet ápoljátok magatokban, amely Krisztus Jézusban volt. Ő Isten formájában volt, és az Istennel való egyenlőséget nem tartotta olyan dolognak, amelyhez föltétlenül ragaszkodnia kell, hanem kiüresítette magát, szolgai alakot öltött, és hasonló lett az emberekhez. Külsejét tekintve olyan lett, mint egy ember*” (Fil 2,5–7). Az Egyház tagjai, egyenként és együtt ezen feltételek mellett tudnak együttműködni a Szentlélekkel a Jézus Krisztus által Egyházára bízott küldetés teljesítésében, ami egy liturgikus, eucharisztikus cselekedet.

3. Egy missziós szinodális egyház felé

29. A sátor bibliai képe összekapcsolódik egy másik képpel is, ami több csoport jelentésében megjelent: a család és az otthon képével, azzal a hellyel, ahová az emberek tartozni szeretnének és ahová újra és újra vissza szeretnének térni. *„Az Egyház-otthonnak nem ajtója vannak, amelyek bezáródnak, hanem kerülete, amely folyamatosan tágul”* (Olaszország). Az otthon és száműzetés, odatartozás és kirekesztés dinamikája feszültségként fogalmazódik meg a jelentésekben. *„Azok, akik otthon érzik magukat az Egyházban, hiányolják azokat, akik nem érzik magukat otthon”* (Írország). Ezekon a hangokon keresztül megsejtjük *„az isteni álmot egy globális és szinodális Egyházzal, amely a sokféleségben megéli az egységet. Isten valami újat készít, és nekünk együtt kell vele működnünk”* (Férfi/Női Szerzeteselőjárók Konferenciája).

30. A beérkezett hozzászólások bátorítóak, mert elkerülik a két fő kísértést, amellyel az Egyháznak szembe kell néznie, amikor a sokféleséggel és az abból fakadó feszültségekkel szembesül. Az egyik, hogy beleesünk a konfliktus csapdájába, látókörünk beszűkül, elveszítjük az egész iránti érzékünket és rész-identitásokra törünk szét. Ez a bábéli és nem a pünkösdi tapasztalat, és világunk számos részén világosan felismerhető. A másik, hogy lélekben eltávolodunk és közömbössé válunk jelentkező feszültségek iránt, továbbra is a saját utunkat járjuk anélkül, hogy a hozzánk közel állókkal együtt járnánk az utat. Ehelyett *„a felhívás arra szól, hogy jobban megéljük az igazság és az irgalom közötti feszültséget, ahogyan Jézus tette [...]. Egy olyan Egyházzal álmodunk, amely teljesebben megéli a krisztológiai paradoxont: bátran hirdeti hiteles tanítását, ugyanakkor a megkülönböztetésen alapuló lelkipásztori kísérettel keresztül tanúságot tesz a befogadásról és a radikális elfogadásról”* (Anglia és Wales).

31. A szinodális folyamat középpontjában egy olyan Egyház víziója áll, amely Jézus tanítása szerint képes a radikális befogadásra, az összetartozás kialakítására és a gazdag vendégszeretetre: *„Ahelyett, hogy örökké viselkednénk, akik megpróbálnak másokat kizárni az asztalközösségből, többet kell tennünk azért, hogy az emberek felismerjék: itt mindenki helyet és otthont találhat”* (egy plébániai csoport hozzászólása az USA-ból). Arra vagyunk hivatva, hogy mindenhová elmenjünk, különösen a megszokott területeken kívülre, *„kilépve a vendéglátók kényelmes helyzetéből, hogy engedjük magunkat befogadni azok létébe, akik társaink az emberiség útján”* (Németország).

3.1 Hallgatás, ami befogadássá válik

32. Ezen az úton az egyházak felismerték, hogy a befogadás erősödéséhez – a kibővített sátorhoz – vezető út fokozatos. A meghallgatással kezdődik és igényli a hozzáállások és struktúrák szélesebb körű és mélyebb átalakítását, valamint a lelkipásztori kísérés új megközelítéseit; azzal kezdődik, hogy készek vagyunk felismerni: a perifériák lehetnek azok a helyek, amelyeket a megtérésre és az evangélium határozottabb gyakorlatba ültetésére szólító felhívás érint. A meghallgatás megköveteli, hogy másik embert elismerjük a saját útját járó személynek. Ha ezt tesszük, azt fogja érezni, hogy befogadásra talált, nem pedig elítélésre, és szabadon megoszthatja lelki útját. Ezt sokan és számos kontextusban megtapasztalták, egyesek számára ez volt az egész folyamat leginkább átformáló aspektusa. A szinodális tapasztalatot úgy lehet értelmezni, mint az elismerés útját azok számára, akik nem érzik, hogy kellően elismernék őket az Egyházban. Ez különösen igaz azokra a laikus férfiakra és nőkre, diakónusokra, a megszentelt élet formáit elő férfiakra és nőkre, akiknek korábban az volt az érzésük, hogy az intézményes Egyházat nem érdekli a hitbeli tapasztalatuk vagy a véleményük.

33. A beszámolók arra is reflektálnak, hogy milyen nehéz mélyen meghallgatni másokat és milyen nehéz engedni, hogy e meghallgatás átalakítson minket; kiemelik a meghallgatás és a megkülönböztetés közösségi folyamatainak hiányát, és több képzést sürgetnek ezen a területen. Rámutatnak továbbá a strukturális akadályok fennmaradására, többek között a következőkre: hierarchikus struktúrák, amelyek elősegítik az autokrata tendenciák kialakulását; klerikális és individualista kultúra, amely elszigeteli az egyéneket, törést okoz a papok és laikusok közötti kapcsolatokban; szociokulturális és gazdasági egyenlőtlenségek, amelyek között a gazdagok és a képzettek kerülnek előnyös helyzetbe; valamint a „köztes terek” hiánya, amelyek segíthetnék a különálló csoportok tagjai közötti találkozásokat. A lengyel jelentés megállapítja: „A meghallgatás hiánya félreértéshez, kirekesztéshez és marginalizációhoz vezet. További következményként bezárkózást, leegyszerűsítést, bizalomhiányt és féltelmeket szül, amelyek rombolják a közösséget. Amikor a papok nem hajlandók a meghallgatásra, kifogásokat keresnek, például a teendők sokaságára hivatkoznak vagy amikor kérdések megválaszolatlanul maradnak, a szomorúság és az elidegenedés érzése fakad a laikus hívek szívében. Meghallgatás nélkül a hívek nehézségeire adott válaszok kiszakadnak a kontextusból, nem érintik a problémák lényegét, hanem üres moralizálássá válnak. A laikusok úgy érzik, hogy

az őszinte meghallgatás előli menekülés a lelkipásztori elköteleződéstől való félelemből fakad. Hasonló érzés alakul ki akkor is, ha a püspököknek nincs idejük beszélni a hívekkel és meghallgatni őket” (Lengyelország).

34. Ugyanakkor a jelentések érzékenyen reagálnak a papságot érintő magányosságra és elszigeteltségre, közülük is sokan hiányolják, hogy meghallgassák, támogassák és értékeljék őket: a jelentésekben talán az egyik legkevésbé megnyilvánuló hang a papok és püspökök hangja, akik önmagukról és az együtt haladás tapasztalatairól beszélnek. Különös figyelmet kell fordítani a felszentelt klerikusokra életük érzelmi és szexuális dimenziója tekintetében is. Fontos az is, hogy a cölibátus fogadalmát megszegő papok feleségei és gyermekei számára, akiket egyébként súlyos igazságtalanság és megkülönböztetés fenyeget, biztosítsuk a befogadás és a védelem megfelelő formáit.

Döntés a fiatalok, a fogyatékkal élők és az élet védelme mellett

35. Általános aggodalomra ad okot, hogy a fiatalok hangja alig jelenik meg a szinodális jelentésekben, és ez egyre inkább így van az Egyház életében is. Sürgető szükség van arra, hogy a fiatalok, a képzésükkel és kísérésükkel együtt újra a középpontba kerüljenek, az előző, „Fiatalok, hit és hivatástisztázás” (2018) témájú szinódus eredményeinek végrehajtása során is. Ezen az alkalmon éppen a fiatalok voltak azok, akik a hit mai továbbadására gondolva egy szinodálisabb Egyház szükségességét hangsúlyozták. A „Digitális Szinódus” kezdeményezés jelentős lépés a fiatalok meghallgatására, és új meglátásokat kínál az evangélium hirdetése számára is. Az Antillák szintézise megállapítja: „Mivel fiataljaink nagyfokú elidegenedést tapasztalnak, döntést kell hoznunk a fiatalok mellett”.

36. Számos összefoglaló rámutat a fogyatékkal élők kísérése kapcsán a megfelelő struktúrák és módszerek hiányára és új módszereket sürget befogadásuk és részvételük előmozdítása érdekében: saját tanítása ellenére az Egyházat is veszélyezteti, hogy utánozza a társadalom viselkedésmódját a fogyatékkal élőkkel szemben. „A felsorolt diszkriminációs formák – a meghallgatás hiánya, a hely- és a társváltás jogának megsértése, a szentségek megtagadása, a boszorkányság vádja, a bántalmazás és mások – bemutatják a fogyatékkal élőkkel szembeni elutasítás kultúráját. Ezek nem véletlenül keletkeznek, hanem közös a gyökerük: az a gondolat, hogy a fogyatékkal élők élete kevesebbet ér, mint másoké” (A Laikusok, a Család és az Élet Dikasztériumának jelentése a fogyatékkal élőkkel kapcsolatos különleges szinodális konzultációjáról).

37. Ugyanilyen kiemelkedő Isten népének elkötelezettsége a törekeny és veszélyeztetett élet védelme mellett annak minden szakaszában. Az Ukrán Görögkatolikus Egyház számára például a szinodalitás részét képezi *„a női migráció jelenségének tanulmányozása és a különböző korosztályba tartozó nőknek nyújtott támogatás – különös figyelmet fordítva azokra, akik az anyagi szegénységtől és a családjuktól érkező elutasítástól félve döntenek az abortusz mellett Ukrajnában; a felvilágosító munka előmozdítása azon nők körében, akiknek életük nehéz időszakában felelős döntést kell hozniuk; a meg nem született gyermekek életének megőrzése és védelme, valamint az abortusz megelőzése érdekében; a poszt-abortusz szindrómában szenvedő nők gondozása”* (Ukrán Görögkatolikus Egyház).

Meghallgatni azokat, akik elhanyagoltnak és kirekesztettnek érzik magukat

38. Az összefoglalókból egyértelműen kiderül, hogy sok közösség már megértette a szinodalitást, ami meghívás arra, hogy meghallgassák azokat, akik az Egyházból száműzöttnek érzik magukat. Ezek a csoportok nagyon sokfélék, kezdve sok nővel és fiatallal, akik úgy tapasztalják, hogy adottságaikat és képességeiket nem ismerik el. Ebben a sokszínű csoportban sokan érzik magukat lebecsülve, elhanyagolva, félreértve. Az otthon utáni vágy jellemzi azokat is, akik a II. Vatikáni Zsinat liturgikus fejlődését követően nem találják a helyüket. Sokak számára átalakító erejű élmény és az első lépés a befogadottság érzése felé, ha valaki figyelmesen meghallgatja őket. Másfelől szomorúságra ad okot, hogy egyesek úgy érezték, a szinodusi folyamatban való részvételüket nem nézték jó szemmel: ez az érzés megértést és párbeszédet igényel.

39. Az értelmesebb párbeszédet és befogadóbb teret kívánók között találjuk azokat is, akik különböző okokból feszültséget éreznek az Egyházhoz tartozás és saját szeretetkapcsolataik között, például az elváltak és újrահázasodottak, az egyedülálló szülők, a poligám házasságban élők, az LMBTQ emberek stb. A jelentésekből kiderül, hogy ez a befogadás iránti igény sok helyi egyházat kihívás elé állít: *„Az emberek azt kérik, hogy az Egyház a megsebzett és megtört emberek menedéke legyen, ne pedig a tökéletesek intézménye. Azt akarják, hogy az Egyház ott találkozzon az emberekkel, ahol vannak, együtt járjon velük ahelyett, hogy ítélkezne felettük, és valódi kapcsolatokat építsen a törődés és a hitelesség, nem pedig a felsőbbrendűség kifejezése által”* (USA). Bizonytalanságot is szül annak kérdése, hogy miként reagáljanak rájuk, és

megfogalmazódik, hogy az egyetemes Egyház részéről alapos megkülönböztetésre van szükség: *„Van egy jelenség az Egyházban, amely számunkra, Lesothóban teljesen új: az azonos neműek kapcsolatai. [...] Ez az újdonság nyugtalanítja a katolikusokat és mindazokat, akik ezt bűnnek tartják. Meglepő módon vannak katolikusok Lesothóban, akik elkezdték gyakorolni ezt a viselkedést, és elvárják, hogy az Egyház elfogadja őket és viselkedésmódjukat. [...] Ez nehéz kihívás az Egyház számára, mert ezek az emberek kirekesztettnek érzik magukat”* (Lesotho). Mellettük azok is, akik elhagyták a felszentelt szolgálatot, hogy megházasodjanak, befogadóbb és párbeszédre nyitottabb Egyházban szeretnének élni.

40. A kulturális különbségek ellenére az egyes kontinensek között figyelemre méltó egybecsengések rajzolódnak ki a társadalomban és a keresztény közösségben is kirekesztettnek számító személyek tekintetében. Sok esetben az ő hangjuk hiányzik a szinódusi párbeszédből, és csak azért tűnnek fel a jelentésekben, mert mások említik őket, sajnálkozva kirekesztettségük miatt: *„Bolíviai keresztényekként szomorúak vagyunk, mert nem tudtuk hatékonyan elérni a perifériákon és a legeldugottabb helyeken élő szegényeket”* (Bolívia). A leggyakrabban említett kirekesztett csoportok a szegények, a magányos idősök, az öslakosok, a gyökereiktől elszakított, bizonytalan jövőjű migránsok, az utcagyerekek, az alkohol- és a kábítószerfüggők, a bűnözés csapdájába esettek és azok, akik számára a prostitúció tűnik az egyetlen esélynek a túlélésre, az emberkereskedelem áldozatai, a(z) egyháziaktól vagy másoktól elszenvedett) bántalmazások túlélői, a fogvatartottak, a faji, etnikai, nemi, kulturális és szexuális hovatartozásuk miatt megkülönböztetést és erőszakot elszenvedő csoportok. A beszámolóknak mindannyian úgy állnak előttünk, mint akiknek arcuk és nevük van, akik szolidaritásra, párbeszédre, kísérésre és befogadásra szólítanak fel minket.

3.2 Testvérek a misszióért

41. Az Egyház az élet teljességének üzenetét hordozza: *„Azért jöttem, hogy életük legyen és bőségben legyen”* (Jn 10,10). Az evangéliumok az élet teljességét és Isten országának teljességét nem két különálló valóságként vagy cselekvési területként mutatják be, hanem dinamikusan egymásba fonódó jelenségekként. Az Egyház küldetése, hogy Krisztust jelenvalóvá tegye népe körében az Ige olvasása, a szentségek ünneplése és minden olyan cselekedet által,

amely a megsebzettekre és a szenvedőkre irányul. „Szükséges, hogy az Egyházban mindenki belépjen a megtérés folyamatába, hogy válaszoljon erre a szükségletre, ami magában foglalja a kérés megfogadását és az értünk megfeszített és feltámadt Krisztus meghallgatását. [...] Ezért fontos, hogy visszatérjünk a keresztény élet lényegéhez, az első szeretetünkhöz és a gyökereinket jelentő első közösségekhez; ahol a híveknek mindenük közös volt” (Costa Rica).

42. A misszióban való részvétellel keresztény hivatásunk teljessége felé haladunk. „Sátrunk kitágítása” áll e missziós tevékenység középpontjában. A szinodalitást gyakorló Egyház így erőteljes evangéliumi tanúságot tesz a világ felé: „A Szentlélek arra ösztönöz, hogy megújítsuk stratégiáinkat, elkötelezettségünket, odaadásunkat és motivációnkat, hogy együtt járassunk és elérjük azokat, akik a legtávolabb vannak; lelkesedéssel és örömmel terjesszük Isten igéjét, felhasználjuk az egyesek tehetségét, ajándékait és képességeit, a hit és az Egyház életének fényében új kihívásokat vállalva és kulturális változásokat idézve elő” (Venezuela). A visszajelzésekben egy ilyen Egyházzal szőtt álom rejlik: egy olyan Egyházzal, amely hagyja, hogy megérintsék a világ kihívásai és képes arra, hogy konkrét formálódással válaszoljon ezekre. „A világnak egy »kifelé mozduló Egyházra« van szüksége, amely elutasítja a hívők és nem hívők közötti megosztottságot, amely az emberiség felé fordítja tekintetét és tanítás vagy stratégia helyett az üdvösség megtapasztalását kínálja, az »ajándék túlaradását«, amely az emberiség és a természet sóvárgására válaszol” (Portugália).

Az Egyház küldetése a mai világban

43. A szinodalitás Istentől érkező meghívás arra, hogy az egész emberi család részévé váljon az együttvándorlásnak. Számos vidéken a keresztények más vallású vagy nem hívő emberek között élnek és a mindennapi élet számos területén folytatnak párbeszédet: „A párbeszéd társadalmi légkörét ápolják azokkal is, akik a hagyományos afrikai vallást gyakorolják, és minden más emberrel vagy közösséggel, függetlenül attól, hogy azok milyen vallási közösséghez tartoznak” (Szenegál, Mauritánia, Zöld-foki Köztársaság és Bissau-Guinea). A visszajelzések azonban azt mutatják, hogy a társadalmi, kulturális, spirituális és szellemi megosztás és együttműködés terén még hosszú út áll előttünk.

44. Az Egyház sebei nagyrészt ugyanazok, mint a világ sebei. A jelentések beszámolnak a törzsi, a szekták közötti, a rasszista ellentétek, a jövedelmi és nemi egyenlőtlenségek kihívásairól az Egyház életében és a világban egyaránt. Uganda

sok más országhoz hasonlóan megállapítja, hogy az Egyház struktúráiban „a gazdagokat és a művelteket jobban meghallgatják, mint másokat”. A Fülöp-szigeteki összefoglaló megjegyzi, hogy „sokan, akik a társadalom alsóbb rétegeihez és a perifériára szorultak közé tartoznak, szintén kirekesztve érzik magukat az Egyházból”. Más beszámolók rámutatnak az etnikai megkülönböztetés és a törzsi kultúra hatására az egyházi közösségekben. Ezek a valóságok nemcsak a misszióknak közegét alkotják, hanem célját és rendeltetését is meghatározzák: az evangéliumi üzenetnek, amelynek hirdetése az Egyház feladata, meg kell térítenie a bűn struktúráit is, amelyek fogva tartják az emberiséget és a teremtést.

45. Isten népe kifejezi mély vágyát az iránt, hogy meghallja a szegények és a föld kiáltását. A visszajelzések különösen is buzdítanak arra, hogy felismerjük a társadalmi és környezeti kihívások összefüggéseit és hogy válaszképpen együttműködjünk és szövetségre lépjünk más keresztény felekezetekkel, más vallások híveivel és minden jóakarató emberrel. Az ökumenizmus és a vallásközi párbeszéd melletti elköteleződés megújítására irányuló felhívás különösen erős azokban a régiókban, amelyek jobban ki vannak téve a társadalmi-környezeti károknak és amelyeket nagyobb egyenlőtlenségek jellemeznek. Például számos, az afrikai és csendes-óceáni térségből érkezett jelentés felszólítja a világ vallási közösségeit, hogy ismerjék fel: a társadalmi-környezeti kihívások kezelése többé nem opcionális: „Az a vágyunk, hogy megvédjük Isten teremtésének ezt a részét, mivel népünk jóléte sok tekintetben az óceántól függ. Néhány országban a legnagyobb veszélyt az óceán jelenti, mivel az éghajlat változásai drasztikus következményekkel járnak ezen országok tényleges túlélésére nézve” (Csendes-óceáni térség).

46. Néhány összefoglaló az Egyház társadalomban betöltött szerepét hangsúlyozza, különösen a békekötésre irányuló és békéltetési folyamatok kapcsán. Az erősen polarizált társadalmakban ezt úgy tekintik, mint az Egyház küldetésének szerves részét. Más összefoglalók arra szólítják fel az Egyházat, hogy határozottabban járuljon hozzá a közsférában az igazságosságért folytatott vitához és tettekhez. Az Egyház társadalmi tanításának alaposabb megismerésére is igény mutatkozik. „Egyházunk nem a konfrontációra, hanem a párbeszédre és az együttműködésre van hivatva minden szinten [...] A párbeszédünk nem lehet apologetikus párbeszéd haszontalan érvekkel, hanem az élet és a szolidaritás párbeszéde” (Örmény Katolikus Egyház).

47. Számos összefoglaló közös témája a mély ökumenikus elkötelezettség hiánya és a vágy annak megtanulására, hogyan lehet új életet lehelni az ökumenikus törekvésekbe, kezdve a konkrét, napi együttműködéssel a társadalmi és környezeti igazságossággal kapcsolatos közös ügyekben. A keresztény felekezetek és közösségek egységesebb tanúságtétele élénk vágyként fogalmazódik meg.

Együtt vándorolni minden kereszténnyel

48. Az ökumenizmusra való felhívás azonban nem pusztán a közös társadalmi szerepvállalásra irányul. Számos jelentés hangsúlyozza, hogy nincs teljes szinodalitás a keresztények egysége nélkül. Ez a különböző rítusú egyházak közötti szorosabb közösségre irányuló felhívással kezdődik. A II. Vatikáni Zsinat óta az ökumenikus párbeszéd sokat haladt előre: „*A Közép-afrikai Köztársaság életében a különböző felekezetű keresztények közötti »együttélés« magától értetődő. A szomszédságunk, a családunk, a temetők, a munkahelyek az ökumené valódi helyszínei*” (Közép-afrikai Köztársaság). Az Egyház szinodális struktúráival és szolgálatával kapcsolatos ökumenikus kérdések azonban még mindig nincsenek jól megfogalmazva. A szintézisek azt is megjegyzik, hogy létezik a „vértanúság ökumenizmusa”, ahol az üldöztetés továbbra is egyesíti a keresztényeket. A beszámolók kifejezik az igényt, hogy nagyobb figyelmet kapjanak a megosztó valóságok, például az Eucharisztia kérdése.

49. A jelentések érzékeny jelenségként mutatnak rá a vegyes vallású családok és a különböző keresztény felekezetekhez tartozó családtagok számának növekedésére és a kísérés iránti sajátos igényeikre. Az, hogy újraéledjen a keresztény egység iránti elkötelezettség mint tanúságtétel egy széttöredezett világban, célzott képzést igényel, amely növeli a püspökök, papok, szerzetesek és laikusok bizalmát, kapacitását és motivációját az ökumenikus és vallásközi párbeszédre. „*Bár az indiai katolikus Egyház megpróbálta előmozdítani az ökumenikus és vallásközi párbeszédet, az az érzésünk, hogy a misszió ezen a területen minimális. A párbeszédre irányuló erőfeszítések csak egy maroknyi elitet vonzottak, és többnyire az eszmék és koncepciók területére korlátozódó eszme-futtatások maradtak, ahelyett, hogy tömegmozgalommá és az élet, a szeretet és a cselekvés alulról jövő párbeszédévé váltak volna, amely a különböző vallású és ideológiájú embereket arra készíti, hogy felismerjék, megtervezzék és együtt dolgozzanak a közös ügyekért*” (India).

Kulturális összefüggések

50. Számos jelentés kiemeli annak a felismerésnek a fontosságát, hogy az Egyház az evangélium hirdetésére szóló küldetését sajátos kulturális kontextusban teljesíti, amelyet mélyreható és gyors társadalmi változások is befolyásolnak. A pontos tényezők különbözőek, de a részvétel szempontjából jelentős kihívásokat jelentenek és formálják az Egyház küldetésének valóságát. A szektarianizmus, a törzsiség és az etnonacionalizmus örökségei – ezek különböző helyeken különböző formákban fejeződnek ki és tapasztalhatók meg – ugyanazt a jellemző veszélyt hordozzák magukban: az Egyház katolicitásának beszűkülését.

51. Sok helyi egyház aggodalmát fejezi ki a visszaélési ügyekből eredő bizalom- és hitelvesztés miatt. Mások az individualizmusra és a fogyasztói társadalomra mutatnak rá mint kritikus kulturális tényezőkre: *„Nap mint nap érezzük, hogy az evangélium hirdetését még hazánkban is kihívás elé állítja a növekvő szekularizáció, az individualizmus és a vallás intézményes formáival szemben érzékelhető közömbösség”* (Magyarország). A máltai szintézis, sok más íráshoz hasonlóan kiemeli, hogy az Egyház és a politikai hatalom közötti történelmi összefonódások továbbra is hatással vannak a misszió környezetére. Sok részegyház úgy érzi, hogy egyszerre kell szembenéznie ezekkel a kulturális kihívásokkal, de szeretné elérni a bizalom növekedését abban, hogy hirdetni tudják az evangéliumot *„egy fogyasztói társadalomban, amely nem tudta biztosítani a fenntarthatóságot, a méltányosságot vagy az étellel való elégedettség érzését”* (Írország). Mások az álláspontok pluralizmusát tapasztalják magukban: *„Dél-Afrikára is hatással vannak a szekularizáció, az individualizáció és a relativizmus nemzetközi tendenciái. Minden egyházmegyében, vidéken és városokban egyaránt felmerültek az olyan kérdések, mint az Egyház tanítása az abortuszról, a fogamzásgátlásról, a nők felszenteléséről, a papok házasságáról, a cölibátusról, az elváltak és újránházassodottak ügyeiről, a szentáldozásról, a homoszexuális és az LMBTQA emberekről. Ezekről természetesen eltérő nézetek alakultak ki, és nem lehetett végleges közös álláspontot kialakítani egyik kérdésben sem”* (Dél-Afrika). Számos összefoglaló sajnálatot és aggodalmat fejez ki a családokra nehezedő nyomás, valamint a generációk közötti kapcsolatok és a hit átadásának ebből következő nehézségei miatt. Sok ázsiai összefoglaló gazdagabb kísérést és képzést sürget a kulturális változásokkal szembesülő családok számára.

52. Egyes élethelyzetekben a hitről való tanúságtétel a vértanúságig vezet: vannak országok, ahol a keresztények, különösen a fiatalok szisztematikusan más vallásra való kényszerített áttéréssel szembesülnek. Számos összefoglaló hangsúlyozza a bizonytalanságot és az erőszakot, amellyel az üldözött keresztény kisebbségeknek meg kell küzdeniük. Ilyen esetekben a más vallású emberekkel való együttvándorlás az elrejtőzés helyett a prófétálás bátorságát igényli.

Kultúrák, vallások és párbeszéd

53. A szinodalitás egyik lényeges eleme, amely még jelentős elmélyítésre és jobb megértésre szorul, az interkulturális szemléletmód alkalmazása. Ez a megközelítés azzal kezdődik, hogy együtt haladunk másokkal, értékeljük a kulturális különbségeket, és úgy nézünk ezekre a sajátosságokra, mint a növekedés elemeire: *„A kambodzsai katolikus Egyház és a buddhista szerzetesek, valamint a kambodzsai buddhista laikusok találkozása »új kultúrát teremt«. Minden tevékenységünk hatással van egymásra és az egész világra. Lehet, hogy vallásunkban különbözünk, de mindannyian a közös jót keressük”* (Laosz és Kambodzsza). Az interkulturális tapasztalatot azok a részegyházak élik meg a legintenzívebben, amelyek kisebbséget képviselnek hazájukban: *„Például [van], amit egyházaink »porózusságának« nevezhetnénk, amelyeknek a civil társadalomtól való elhatárolódása paradox módon kevésbé markáns, mint máshol [...]. Nem az a kérdés, hogy a dolgokat »az Egyházon belül« vagy »azon kívül« végezzük. Mi definíció szerint kifelé forduló Egyház vagyunk, mert mindig »mások otthonában« vagyunk, és ez megtanított minket a meghallgatásra, a rugalmasságra és a kreativitásra a formák, a nyelvi kifejezés és a gyakorlatok terén”* (Észak-Afrikai Régió Püspöki Konferenciája).

54. Azonban még ha el is jutunk a másik elfogadásához vagy akár megbecsüléséhez is, még mindig nem értünk célba. Az Egyház interkulturális megközelítése azt a horizontot célozza meg, amelyre Krisztus hív minket: Isten országát. A sokféleség gazdagító közegében megtalálhatjuk mélyebb egységünket és a lehetőséget az együttműködésre Isten kegyelmével: *„Figyelniünk kell a tágabb család és az útitársak (nem katolikusok, nem hívők, politikusok) gondolataira és elképzeléseire is. Ezek olyan hangok körülöttünk, amelyeket nem hagyhatunk figyelmen kívül, ha nem akarunk lemaradni arról, amit Isten rajtuk keresztül üzen nekünk”* (Zimbabwe). Ez tanúságot jelent egy olyan világban, amely komoly küzdelem árán tudja csak a sokféleséget az egységben igazi meghívásnak

tekinteni: „A közösségnek [...] jobban figyelembe kell vennie a sokféleséget, a törekvéseket, a szükségleteket és a hit megélésének módjait. Az egyetemes Egyháznak az egység letéteményesének kell maradnia, de az egyházmegyék helyileg megvalósíthatják a hit inkulturációját: szükséges egyfajta decentralizáció” (Luxemburgi Főegyházmegye).

55. Jó néhány szintézisben szerepel a felhívás, hogy jobban felismerjék, figyelembe vegyék, integrálják és ne hagyják reakció nélkül a helyi kultúrák gazdagságát, amelyeket sokszor szinodális világnézet és cselekvési stílus jellemez. Az emberek kifejezik azt a vágyukat, hogy támogassák (és egyes esetekben újra felélesszék és elmélyítsék) a helyi kultúrát, integrálják a katolikus hitbe és beépítsék a liturgiába. „A keresztények arra kaptak meghívást, hogy a saját hitükről alkotott elképzelésükből kiindulva hozzájáruljanak a hit új kulturális kontextusokban való inkulturációjához [...]. A megközelítések e sokféleségét az interkulturalitás modelljének megvalósításaként kell felfogni, ahol a különböző javaslatok kiegészítik és gazdagítják egymást, túlmutatva a multikulturalitáson, amely a kultúrák egyszerű egymás mellé helyezéséből áll, bezárva őket a saját határaik közé” (A Kultúra Pápai Tanácsa).

56. A szintézisek sok esetben különösen is felhívják a figyelmet az őslakos népek helyzetére, akik szellemisége, bölcsessége és kultúrája sokat taníthat. Újra kell olvasnunk a történelmet ezekkel a népekkel együtt, inspirációt merítenünk azokból a helyzetekből, amelyekben az Egyház tevékenysége a teljes emberi fejlődésüket szolgálta és bocsánatot kérnünk azokért az esetekért, amikor bűnrészes volt az elnyomásukban. Ugyanakkor néhány összefoglaló kiemeli a kulturális gyakorlatok vagy hagyományos hiedelmek és az Egyház tanítása között fennálló nyilvánvaló ellentmondások összeegyeztetésének szükségességét. Általánosabb szinten a szinodalitás gyakorlatának – közösség, részvétel és misszió – a helyi kultúrákkal és kontextusokkal összhangban kell állnia, olyan feszültségben, amely elősegíti a megkülönböztetést és a következő generáció figyelembe vételét.

3.3 Közösség, részvétel és társfelelősség

57. Az Egyház küldetése együttesen minden megkeresztelt életén keresztül valósul meg. A szintézisek kifejezik a mély vágyat ennek a közös méltóságnak a felismerésére és megerősítésére, amely az egyházi élet és az egyházi szolgálatok megújításának alapja. Ezek valamennyi hivatás értékét megerősítik az Egyházban

és mindenekelőtt arra hívnak, hogy kövessük Jézust, utánozva az ő életmódjának és hatalomgyakorlásának formáját, ami a gyógyulás, a kiengesztelődés és a felszabadulás felkínálásának eszköze. *„Fontos egy szinodális intézményi modell mint egyházi paradigma kiépítése az egyszemélyes irányítást előnyben részesítő piramisszerű hatalom lebontása érdekében. Az Egyházban az egyetlen legitim tekintélynek a szeretet és a szolgálat tekintélyének kell lennie, az Úr példáját követve”* (Argentína).

A klerikalizmuson túl

58. A szintézisek hangneme nem antiklerikális (a papok vagy a papi szolgálat ellen irányuló). Sokan kifejezik mély elismerésüket és szeretetüket a hűséges és elkötelezett papok iránt és aggodalmukat a velük szemben támasztott elvárások sokasága miatt. Azt is hangsúlyozzák, hogy jobban képzett, több segítséget adóan kísért és kevésbé elszigetelt papokat szeretnének. Rámutatnak annak a fontosságára is, hogy az Egyházat meg kell szabadítani a klerikalizmustól, hogy minden tagja, beleértve a papokat és a laikusokat is, betölthesse közös küldetését. A klerikalizmust a lelki elszegényedés egyik formájának tekintik, amely megfosztja a felszentelt szolgálatot a valódi javaitól, elszigeteli a klérust és árt a laikusoknak. Ennek a kultúrája akadályoz bennünket Isten élő megtapasztalásában és károsítja a testvéri kapcsolatokat; merevséget, a hatalomhoz való legalista felfogású ragaszkodást és olyan hatalomgyakorlást eredményez, amely inkább uralkodás, mint szolgálat. A klerikalizmus éppúgy kísértés lehet a laikusok számára, mint a papság számára, amint azt a Közép-Afriai Köztársaságból érkezett jelentés is hangsúlyozza: *„egyes plébánosok úgy viselkednek, mint a »parancsnokok«, akik anélkül erőltetik rá másokra az akarataikat, hogy bárkit is meghallgatnának. A laikus keresztények nem érzik magukat Isten népe tagjainak. A túlságosan klerikális kezdeményezéseket el kell ítélni. Egyes lelkipásztorok, klerikusok és laikusok néha inkább azokkal veszik körül magukat, akik osztják a véleményüket és távol tartják magukat azoktól, akiknek a meggyőződése ellentétes és nem egyezik meg az övékkel”*.

59. A szintézisek, bár őszintén felismerik a nehézségeket, nem reménytelen hangvételűek. Mély és energikus vágyat fejeznek ki a – papi, püspöki, egyházi és laikus – vezetés megújult, kapcsolat- és együttműködés-centrikus formái, valamint a szolidaritást és társfelelősséget generálni képes tekintélyformák iránt: *„A tekintély feladatai közé tartozik az Egyház életében való részvétel*

bátorítása, motiválása, irányítása és megkönnyítése [...] és a felelősség egy részének átruházása” (Szlovákia). A laikusok, a megszentelt életet élő személyek és a papok egyaránt az Egyház rendelkezésére kívánják bocsátani tehetségüket és képességeiket, és ehhez olyan vezetési gyakorlatot kívánnak, amely szabadságot ad nekik. Az összefoglalók szerzői köszönetet mondanak azoknak a vezetőknek, akik már most is ilyen módon töltik be a szerepüket.

A nők részvételének átgondolása

60. A felhívás az Egyház kultúráját érintő megtérésre a világ üdvössége érdekében konkrétan összekapcsolódik egy új kultúra születésének lehetőségével, új gyakorlatokkal, struktúrákkal és szokásokkal. Ez mindenekelőtt a nők szerepére vonatkozik és arra a közös keresztes méltóságban gyökerező hivatásukra, hogy teljes mértékben vegyenek részt az Egyház életében. E kérdést illetően a világ minden táján növekvő tudatosság és érzékenység tapasztalható.

61. Minden kontinensen jelen van az igény arra, hogy a katolikus nőket elsősorban mint megkeresztelt és Isten népének egyenrangú tagjainak számító személyeket értékeljék. A jelentések szinte kivétel nélkül aláhúzzák, hogy a nők mély szeretettel szeretik az Egyházat, de sokan szomorúságot éreznek, mert életüket gyakran nem veszik figyelembe, és bekapcsolódásukat, karizmáikat nem mindig értékelik. A Szentföld szintézise megjegyzi: „*A szinodális folyamat iránt leginkább elkötelezettek a nők voltak, akik a jelek szerint felismerték, hogy nemcsak többet nyerhetnek, hanem többet is nyújthatnak azzal, hogy prófétai módon peremre szorultak és onnan figyelik, mi történik az Egyház életében*”. És így folytatja: „*Egy olyan Egyházban, ahol szinte minden döntéshozó férfi, kevés az olyan fórum, ahol a nők szóhoz juthatnak. Pedig ők alkotják az egyházi közösségek gerincét, egyrészt azért, mert ők adják a gyakorló tagok többségét, másrészt pedig azért, mert az Egyház legaktívabb tagjai közé tartoznak*”. A koreai szintézis megerősíti: „*Annak ellenére, hogy a nők a legkülönbözőbb egyházi tevékenységekben nagy súllyal vesznek részt, gyakran ki vannak zárva a kulcsfontosságú döntéshozatali folyamatokból. Ezért az Egyháznak javítania kell a tudatosságát és a nők tevékenységével kapcsolatos intézményi szempontokat*”. Az Egyháznak két, egymással összefüggő kihívással kell szembenéznie: a liturgián és a feladatokban részt vevők között továbbra is a nők vannak többségben, ugyanakkor a legtöbb döntéshozó és irányító pozíciót férfiak töltik be. Nyilvánvaló, hogy az Egyháznak meg kell találnia a módját, hogy a férfiakat

aktívabb részvételre bírja, a nők számára pedig lehetővé tegye, hogy teljesebb mértékben jelen legyenek az egyházi élet minden szintjén.

62. A nők azt kérik az Egyháztól, hogy az életük minden területén szövetségesük legyen. Ez magában foglalja az elszegényedés, az erőszak és a megaláztatás társadalmi valóságának kezelését is, amellyel a nők világszerte szembesülnek. Azt kérik, hogy az Egyház álljon melléjük, legyen figyelmesebb és támogatóbb a romboló és kirekesztő erők elleni küzdelemben. A szinodális folyamatban részt vevő nők azt kívánják, hogy mind az Egyház, mind a társadalom a növekedés, az aktív részvétel és az egészséges összetartozás helye legyen. Néhány összefoglaló megjegyzi, hogy országuk előrelépést ért el a nők befogadása és bevonása terén, ami modellként szolgálhat az Egyház számára is. *„A nők Egyházon belüli egyenlőségének hiánya akadályozza az Egyházat a modern világban”* (Új-Zéland).

63. A probléma eltérő formákban jelen van a különböző kulturális kontextusokban, és érinti a laikusok, valamint a megszentelt életet élő nők részvételét és elismerését is. A megszentelt élet intézményeinek előljárói által készített jelentés megállapítja: *„Az Egyház döntéshozatali folyamataiban és nyelvezetében a szexizmus széles körben elterjedt [...]. Ennek eredményeként a nők nem jutnak jelentős szerephez az Egyház életében, és hátrányos megkülönböztetést szenvednek el, mert nem kapnak méltányos bért az általuk végzett feladatokért és szolgálatokért. A megszentelt életet élő nőket gyakran olcsó munkaerőnek tekintik. Egyes egyházakban az a tendencia figyelhető meg, hogy a nőket háttérbe szorítva az egyházi funkciókat állandó diakónusokra bizzák; valamint a civil ruhás megszentelt életet élőket is alábecsülik, anélkül, hogy figyelembe vennék minden megkeresztelt keresztény hívő, nő és férfi alapvető egyenlőségét és méltóságát”* (USG/UISG).

64. Szinte minden összefoglaló felveti a nők teljes és egyenlő részvételének kérdését: *„A nők Egyház életében betöltött szerepének növekvő elismerése megnyitja a lehetőséget a szélesebb, bár korlátozott részvételre az egyházi struktúrákban és döntéshozatali szinteken”* (Brazília). A jelentések azonban nem értenek egyet abban, hogy egyetlen vagy több és teljesebb választ adjanak a nők egyházi és társadalmi hivatásának, beilleszkedésének és szerepvállalásának kérdésére. Számos jelentés azt kéri, hogy egy sor konkrét kérdést illetően az Egyház folytassa a megkülönböztetés munkáját: a nők aktív szerepe az egyházi szervek irányító struktúráiban, lehetőség a megfelelő

képzettséggel rendelkező nők számára is a prédikációra, valamint a női diakonátus. Nagyon változatos álláspont mutatkozik a nők pappá szentelését illetően, amelyet egyes jelentések szorgalmazznak, míg mások lezárt kérdésnek tekintenek.

65. E folyamat egyik kulcseleme annak elismerése, hogy a nők – különösen a megszentelt életet élő nők – már most is a szinodalitás megvalósításának élvonalában dolgoznak az Egyház előtt álló legnehezebb társadalmi helyzetek némelyikében. A Szerzetesrendi Elöljárók Konferenciájának Uniója által benyújtott összegzés megjegyzi: *„A szinodalitásnak vannak olyan magjai, amelyek által a szolidaritás új területe nyílik meg: a faji és etnikai igazságosság és béke jövőjének biztosítása a fekete és barna, ázsiai és őslakos amerikai testvérek számára (Egyesült Államok); mélyreható kapcsolat az őslakos és bennszülött testvérekkel (Amerika); új utak megnyitása a megszentelt életet élő nők jelenléte számára a különböző mozgalmakban; szövetségkötés a hasonlóan gondolkodó csoportokkal a kulcsfontosságú társadalmi kérdések (például éghajlatváltozás, migráció, hajléktalanság) vagy egyes nemzetek problémáinak kezelése érdekében”* (USG/UIISG). Ezekben az összefüggésekben a nők munkatársakat keresnek és a szélesebb egyházi folyamatokban a szinodalitás tanítóivá válhatnak.

Karizmák, hivatások és szolgálatok

66. Az Egyház szinodális életéért való felelősség nem delegálható, hanem mindenkinek osztoznia kell benne, válaszként a Lélek által a híveknek adott ajándékokra. A Lae-i Egyházmegye egyik csoportja így nyilatkozott a plébániájukon zajló szinodális folyamatról: *„A plébániai pasztorális tanács ülésén mindenki véleményét és javaslatát figyelembe vesszük, mielőtt meghozunk egy olyan döntést, amely a plébániánkon élő összes embert érinti”*. Egy másik plébánia így nyilatkozott: *„Amikor a plébánián valamit végre akarunk hajtani, akkor összeülünk, figyelembe vesszük minden ember javaslatát, közösen döntünk, majd a döntéseket közösen hajtjuk végre”* (Pápua Új-Guinea és Salamon-szigetek). Nem marad el azonban annak a jelzése sem, hogy a társfelelősség tényleges gyakorlása bizonyos nehézségekkel jár: *„Püspökökként elismerjük, hogy a II. Vatikáni Zsinat által támogatott »keresztési teológia«, ami a misszióban való társfelelősség*

alapja, nem eléggé fejlett és ezért a megkereszteltek többsége nem érzi magában a teljes azonosságot az Egyházzal és még kevésbé érzi a missziós társfelelősséget. Ráadásul a jelenlegi lelkipásztori struktúrák vezetése, valamint sok pap mentalitása sem segíti elő ezt a közös felelősségvállalást. Hasonlóképpen a szerzetesek, valamint a laikus apostoli mozgalmak gyakran rejtetten vagy nyíltan az egyházmegyei dinamika peremén maradnak. Így a plébániákon az úgynevezett »elkötelezett laikusoknak« (akik a legkevesebben vannak) végül olyan Egyházon belüli feladatok nehezdednek a vállukra, amelyek meghaladják erejüket és kimerítik idejüket» (Mexikó).

67. Ez a társfelelősség iránti vágy mindenekelőtt a közös misszió előmozdításának kulcsát jelentő szolgálat kapcsán nyilvánul meg. Ahogy az olasz jelentés mondja: „A szerzett tapasztalatok [...] segítettek a keresztségi méltóságból fakadó társfelelősséget újra felfedezni és lehetővé tették, hogy az Egyháznak a felszentelt szolgálat köré épülő vízióját meghaladva egy olyan Egyház felé haladjunk, amelyben »minden szolgálat«, azaz a különböző karizmák és szolgálatok közössége” (Olaszország).

Az Isten népével folytatott konzultációból kitűnik, hogy a szolgálat témája központi szereppel bír az Egyház életében, valamint hogy szükség van a misszió egységének és a szolgálatok sokféleségének összeegyeztetésére: ennek az igénynek a felismerése és kielégítésének előmozdítása „nem öncéli, hanem a misszió szolgálatában áll: a különböző, de azonos méltósággal bíró szereplők kiegészítik egymást, hogy jellé váljanak, hogy hitelessé tegyék az Egyházat, amely az Ország szentsége” (Belgium).

68. Számos beszámoló utal a szolgálatvállalás elismerésének és előmozdításának gyakorlatára, amely a közösség által adott megbízásokon alapszik: „A laikusok szolgálatának és felelősségvállalásának előmozdítása olyan hívek kiválasztásával vagy kinevezésével történik, akikről úgy ítélik meg, hogy rendelkeznek az elvárt képességekkel” (Mozambik). Ily módon minden egyes szolgálat a közösségi élet strukturális és strukturáló elemévé válik: „A felelősségvállalást a kapott megbízatás és a szubszidiaritás elve garantálja. A katekéták beiktatásban részesülnek és különleges státusszal rendelkeznek az Egyházban, Isten családjában. [...] Néhányukat közösségi vezetőnek »iktatták be«, különösen a vidéki területeken, ahol a papok jelenléte ritka” (Kongói Demokratikus Köztársaság). A laikus szolgálat lehetséges területeit illetően nem kevés a kérdés: „Sok csoport szeretné, ha a laikusok nagyobb mértékben vennének

részt a szolgálatban, de a mozgástér nem világos: milyen konkrét feladatokat tudnak a laikusok ellátni? Hogyan kapcsolódik a megkeresztelt hívek felelőssége a plébános felelősségéhez?” (Belgium).

69. Egyes kontextusokban hangsúlyozzák, hogy figyelembe kell venni a karizmák és szolgálatok sokféleségét is, amelyek szervezett formában, egyesületekben, laikus mozgalmakban és új vallási közösségekben jelennek meg, sajátosságaikkal együtt, de megőrizve az egyes helyi egyházakon belüli harmóniát. A szolgálat, amikor belép az Egyház konkrét életébe, elkerülhetetlenül találkozik az intézményesedés kérdésével és azoknak a struktúráknak a kérdéseivel, amelyeken keresztül a keresztény közösség élete kibontakozik.

70. A Katolikus Egyházban a Szentlélek által szabadon adományozott karizmatikus ajándékok, amelyek segítik az Egyház „megfiatalodását”, elválaszthatatlanok a hierarchikus ajándékoktól, amelyek az *ordo* szentségéhez kapcsolódnak annak különböző fokozataiban. A szinodalitás egyik nagy kihívása, amely már az első év során világossá vált, ezeknek az ajándékoknak a harmonizálása a lelkipásztorok vezetése alatt, anélkül hogy szembeállítanánk az Egyház karizmatikus és intézményes dimenzióját.

3.4 A szinodalitás formát ölt

71. A szinodális út felszínre hozott számos feszültséget, amelyek az előző bekezdésekben már körvonalazódtak. Ezekről nem szabad félnünk, hanem meg kell fogalmaznunk őket a folyamatos közös megkülönböztetés folyamatában, hogy energiaforrásként használhassuk fel anélkül, hogy rombolóvá válnának: csak így lesz lehetséges, hogy továbbra is együtt haladjunk, és ne mindenki a maga útját járja. Ezért az Egyháznak a saját intézményei és struktúrái részére is szinodális formát és eljárásmodot kell adnia, különösen a kormányzás tekintetében. Az egyházjog feladata lesz, hogy kísérje ezt a strukturális megújulási folyamatot a jelenlegi keretek szükséges módosításaival.

72. Ahhoz azonban, hogy a struktúrák valóban szinodális módon működjenek, megfelelő látásmóddal és képességekkel bíró embereknek kell bennük jelen lenniük: „Az egész szinodális gyakorlat a különböző szinteken való aktív részvételről szól. Ahhoz, hogy ez a folyamat ne szakadjon meg, a gondolkodásmód megváltoztatására és a meglévő struktúrák megújítására van

szükség” (India). Ezt az új jövőképet olyan lelkeségnek kell támogatnia, amely a szinodalitás gyakorlatát nem redukálja technikai-szervezési kérdésekre, hanem a közös küldetés szolgálatában való együttlétet az Úrral való találkozás és a Lélek meghallgatásának lehetőségeként éli meg. A szinodalitáshoz a Lélek jelenléte szükséges, ami imádság nélkül nem lehetséges.

Struktúrák és intézmények

73. A globális-lokális feszültség – amely egyházi nyelven a részegyházak egymás közötti és az egyetemes Egyházzal való kapcsolatára utal – kapcsán a szinodális folyamat dinamikája fontos újdonságot állít elénk, ami nem más, mint a jelenleg zajló kontinentális szakasz. Néhány, sajátos történelmi dinamikával jellemezhető régiótól eltekintve az Egyháznak kontinentális szinten mindeddig nincs kialakult szinodális gyakorlata. Egy újszerű kontinentális szakasz bevezetése a szinodális folyamatba nem pusztán szervezési eszköz, hanem annak a dinamikának része, ami kézzelfoghatóvá teszi az evangéliumot, ami az adott kulturális kohézió és homogenitás jellemezte területeken gyökeret eresztve sajátos, az egyes kultúrák sajátosságaihoz illeszkedő egyházi közösségeket hoz létre. A globalizált és széttöredezett világban minden egyes kontinens – köszönhetően közös történelmi gyökereinek, a társadalmi-kulturális hasonlóságoknak és annak a ténynek, hogy az evangelizációs misszió egész területén ugyanazokkal a kihívásokkal szembesül – kiváltságos területet jelent egy olyan szinodális dinamika kialakításához, amely erősíti a részegyházak közötti kötelékeket, ösztönzi a tapasztalatok megosztását és az ajándékok cseréjét, és segít új lelkipásztori lehetőségek felvázolásában.

74. A szinodalitás dinamikája ráadásul magát a Római Kúriát is kihívások elé állítja: *„Emlékeztetni kell a Római Kúria többi dikasztériumával való együttműködésre, amelyekkel rendszeresen konzultálunk [...]. Úgy érezzük azonban, hogy ezen a területen több eszközt kell találni, hogy ösztönözzük a Római Kúrián belül is megvalósítandó szinodálisabb gyakorlat és szellem növekedését, ahogyan azt a Szentatya az új apostoli konstitúcióval, a Praedicate Evangeliummal kívánja”* (Vatikáni Államtitkárság – Államokkal és nemzetközi szervezetekkel való kapcsolatokért felelős szekció jelentése).

75. A püspöki konferenciák is felteszik a kérdést, hogy számukra mit jelent a szinodalitás: *„A püspökök is imádkoztak és vitatkoztak a kérdésről: »Hogyan lehetne egy püspöki konferencia szinodálisabb? És hogyan éljünk szinodálisabb*

módon?» (Paraguay). Például: „A püspöki konferenciáknak – fenntartva kollegialitásukat és a minden nyomástól mentes döntéshozatal szabadságát – a szinodalitás nevében a tárgyalásaikba és üléseikbe be kell vonniuk a különböző egyházmegyék papságának és híveinek a képviselőit” (Vatikáni Államtitkárság – Államokkal való Kapcsolatok Részlege szintézise).

76. A kontinentális szakasz során a püspöki konferenciák új szerepet ismerhetnek meg, amely nemcsak a belső közösség előmozdítását érinti, hanem a földrajzi és kulturális közelség által összekötött egyházak közötti párbeszédet is. Ezen túlmenően a kontinentális szakasz az egyházi és püspöki közgyűlések megtartására tett javaslat révén lehetőséget kínál annak konkrét kikísérletezésére, hogy hogyan értelmezzük a szinodalitást és a püspöki kollegialitást, valamint hogy elgondolkodjunk azon, hogyan közeledjünk a püspöki szolgálat gyakorlásának szokásos módja és a tökéletesen szinodális stílus vállalása közötti összhanghoz: ebben a kérdésben egyes szintézisek bizonyos nehézségekre mutatnak rá. A kontinentális szakasz során szerzett tapasztalatok újragondolása segíteni fog a zökkenőmentes haladásban.

77. A Latin Egyháznál sokkal gazdagabb szinodális struktúrákat tárnak elénk a keleti egyházak, amelyek napjainkban megújulásra vannak hivatva: „A Szír-Malabár Egyházban létező ősi szinodális struktúrák és egyházi folyamatok (Prathinidhiyogam, Palliyogam és Desayogam) kifejezik az egyház szinodális jellegét helyi, regionális és egyetemes szinten, és hasznos eszközt adnak a szinodalitásban való formálódásunkhoz. A plébániák és közösségek szolgálatában állnak, amelyek felfedezik a lelkipásztori szolgálatok együttműködésének gyakorlatát, hogy a Szentlélekre hallgatva haladjanak előre. Ezenkívül vannak új kezdeményezések és kísérletek, amelyek az Egyház szinodális struktúráinak a megerősítésére irányulnak” (Szír-Malabár Katolikus Egyház).

78. Az társfelelősség dinamikája – a közös küldetésből kiindulva és annak szolgálatában, nem pedig a szerepek és hatáskörök elosztásának módjaként értelmezve – az egyházi élet minden szintjén érvényesül. Helyi szinten kérdés tárgyává teszi a különböző szinteken és a különböző eljárásmodok szerint már működő fórumokat és azokat, amelyeket esetleg célszerű lenne egy megerősített szinodális dinamika szolgálatában felállítani: „vita folyt arról, hogy olyan struktúrákra és szervekre van szükség, amelyek hitelesen tükrözik a szinodalitás szellemét” (Korea). Ezek mindenekelőtt a lelkipásztori tanács szervei, amelyek arra hivatottak, hogy egyre inkább a befogadás, a párbeszéd, az átláthatóság, a

megkülönböztetés, az értékelés és mindenki bevonásának intézményesített terei legyenek. Korunkban ezek nélkülözhetetlenek. Figyelembe kell venni a gazdasági, egyházmegyei és plébániai tanácsokat is, nem megfélekezve a püspök melletti tanácsadó szervekről sem. Számos jelentés rámutat arra, hogy ezeknek a testületeknek nemcsak konzultatívnak kell lenniük, hanem olyan fórumoknak is, ahol a döntéseket közösségi megkülönböztetés során hozzák meg, nem pedig a demokratikus rendszerekben alkalmazott többségi elv alapján.

79. A világ különböző részein az átláthatóságot egy hitelesen szinodális Egyházban alapvető gyakorlatnak tekintik: *„A Katolikus Egyháznak nyitottabbá és átláthatóbbá kell válnia, most minden titokban történik. A plébániai tanács napirendjeit és jegyzőkönyveit soha nem teszik közzé, a pénzügyi bizottságok döntéseit soha nem vitatják meg és a költségvetések sem nyilvánosak”* (egyéni megfigyelés az Egyesült Királyságból). Az átláthatóság az összes döntéshozatali folyamat valódi elszámoltathatóságát segíti elő, beleértve a megkülönböztetés kritériumait is. A szinodális eljárás módban gyökerező vezetési stílus bizalmat és hitelességet fog teremteni: *„Bizonyos kérdésekben a hatalom gyakorlása ténylegesen kollegiális, a különböző igazgatási, irányítási és lelkipásztori animációs struktúrák szerveivel folytatott konzultáció révén [...] De azt is meg kell szomorúan állapítani, hogy Katolikus Egyházunkban vannak püspökök, papok, katekéták, közösségvezetők [...], akik nagyon tekintélyelvűek [...]. Ahelyett, hogy a közösséget szolgálnák, egyszemélyi döntésekkel önmagukat szolgálják, és ez akadályozza szinodális utunkat”* (Csád). Emellett számos összefoglaló a megfelelő szakmai ismeretekkel rendelkező személyek bevonására szólít fel a gazdasági és kormányzási kérdések terén.

80. A részvétel fórumaihoz hasonlóan az Egyház minden intézménye arra hivatott, hogy feltegye magának a kérdést, miként integrálhatja a szinodalitás iránti törekvést funkcióinak és küldetésének gyakorlásába, struktúráit és eljárásait megújítva vagy újakat bevezetve. Sajátos esetet képviselnek az egyetemek és akadémiai intézmények, amelyek képesek a szinodalitás kérdéseivel foglalkozó kutatásokat folytatni, ezzel segítve saját oktatási és képzési programjuk megújítását. Különösen a teológiai karok tehetik meg, hogy elmélyítsék azokat az ekkleziológiai, krisztológiai és pneumatológiai meglátásokat, amelyeket a szinodusi tapasztalatok és gyakorlatok nyújtanak.

81. A hiteles szinodális stílus elfogadása a megszentelt életet is kihívások elé állítja, éppen azokból a gyakorlatokból kiindulva, amelyek már most is

fontosnak tekintik, hogy minden tag részt vegyen annak a közösségnek az életében, amelyhez tartozik: *„A megszentelt életben a szinodalitás a megkülönböztetés és a döntéshozatal folyamatára vonatkozik. Bár a közösségi megkülönböztetés gyakorlattá vált intézményeinkben, van még hová fejlődni. Az, hogy egy test részei vagyunk, aktív részvételt kíván. [...] Közös vágyunk – mind az Egyház életében, mind a megszentelt életben – egy körkörös (részvételi) és kevésbé hierarchikus és piramisszerű kormányzási stílus iránti vágy”* (USG/UISG).

Formáció

82. A jelentések túlnyomó többsége kitér a szinodális képzés szükségességére. A struktúrák önmagukban nem elegendőek: olyan folyamatos képzés kidolgozására van szükség, amely támogatja a szinodális kultúrát, képes a helyi kontextusok sajátosságaihoz igazodni, így könnyítve meg a szinodális átalakulást a részvétel, a tekintély és a vezetés gyakorlásának módjában a közös küldetés hatékonyabb teljesítése érdekében. Nem egyszerűen arról van szó, hogy konkrét technikai vagy módszertani készségeket kell fejleszteni. A szinodális életstílusra nevelés a keresztény élet minden dimenzióját áthatja és csak *„olyan integrált nevelés lehet, amely magában foglalja a személyes, lelki, teológiai, társadalmi és gyakorlati dimenziókat. Ehhez nélkülözhetetlen a megfelelő referenciaközösség, mert az »együtt járás« egyik alapelve a szív formálása, amely túlmutat a konkrét ismereteken és az egész életet átfogja. A keresztény életbe be kell építeni egy folyamatos és állandó képzést, hogy a szinodalitás beépüljön a gyakorlatba, hogy a hívek hitben érjenek és növekedjenek, részt vegyenek a közéletben, növekedjenek szeretetben és mélyüljenek az Eucharishtiában való részvételben, megbízhatóan szolgálatokat vállaljanak, az Egyház vezetésében valódi társfelelősséget gyakoroljanak, párbeszédet folytassanak más egyházakkal és a társadalommal és a testvériség szellemében közelebb hozzák azokat, akik távol állnak”* (Spanyolország). Ennek a képzésnek az Isten népe minden tagjához kell szólnia: *„A szinodalitás említett elemeinek megvalósításához sürgősen szükség van a papság és a laikusok számára szervezett oktatási és képzési programokra, hogy megszülessen a szinodalitás közös megértése, amely oly fontos a helyi egyházak »együtt vándorlásához«”* (Mianmar). Ily módon a szinodalitás perspektívája összefügg a katekézissel és a lelkipásztorkodással, segítve, hogy azok belegyökerezzenek a missziós perspektívába.

83. A szintézisek ugyanakkor hangsúlyozzák a meghallgatás és a párbeszéd területét érintő konkrétabb képzés szükségességét is, például a szinodalitás előmozdításában tevékeny személyek és csoportok vonatkozásában. Számos jelentés szerint biztosítani kell a szinodális képzés lehetőségét azok számára, akik vezetői szerepek betöltésére kapnak megbízást, különösen a papok számára: *„Még ha hosszú is, a szemináriumi képzés célja az, hogy a papot a papi életmódra készítse fel és hiányzik belőle a pasztorális koordinációra való felkészítés. Az együttműködésre, egymás meghallgatására és a küldetésben való részvételre vonatkozó elméleti és gyakorlati képzés elengedhetetlen a papképzésben”* (Srí Lanka).

Spiritualitás

84. A szinodalitás kultúrája nélkülözhetetlen ahhoz, hogy a struktúrákat és intézményeket élettel töltsük meg és megfelelő képzést igényel, aminek mindenképp az Úrral való bizalmas viszonyból és a Szentlélek szavára való odafigyelés képességéből kell táplálkoznia: *„a tervezést és döntéshozatalt a lelki megkülönböztetésnek kell kísérnie, hogy minden tervet a Szentlélek fogadjon be és kísérjen”* (Görög Melkita Katolikus Egyház). Ehhez a szinodális lelkiségben szükséges növekednünk, amely a benső valóságra és a lelkiismeretre való odafigyelésen alapul. *„A személyes lelkiségben és az Egyház üzenetében a feltámadt Krisztus örömeinek kell uralkodnia, nem pedig a büntető Istentől való félelemnek”* (Csehország).

85. Amint azt már többször hangsúlyoztuk, egy szinodális Egyház mindenképp a különbözőségek találkozásából eredő feszültségek sokaságával szembeesül. Ezért a szinodális lelkiség csak olyan lehet, amely elfogadja a különbségeket, elősegíti a harmóniát és az út folytatásához a feszültségekből merít energiát. Ennek érdekében az egyéni dimenzió hangsúlyozásától el kell mozdulni a kollektív dimenzió felé: előtérbe kell kerülnie a „mi” lelkiségének, amely képes értékelni minden egyes ember hozzájárulását.

86. Ebben az irányban már a szinodális folyamat első éve is ösztönző tapasztalatokat adott a lelki beszélgetés javasolt módszere által. Ez a módszer lehetővé tette Isten népe számára, hogy megízlelje az Isten Igéje körüli meghitt találkozások ízét és befogadja a különböző érintődéseket, amelyeket Isten szava kinek-kinek a szívében keltett. Amellett, hogy ezt az Egyház életében hétköznapi

gyakorlattá kell tenni, ahogyan azt sokan kérik, ennek a módszernek a közösségi megkülönböztetés irányába kell fejlődnie, különösen a részvételi testületekben. Ez nagyobb erőfeszítést jelent annak érdekében, hogy a lelki dimenziót integráljuk az egyházi intézmények és irányítási struktúráik hétköznapi életébe és összekapcsoljuk a megkülönböztetést a döntéshozatali folyamatokkal. Ezekben a folyamatokban az ima és a csend nem maradhat járulékos, csupán preambulumnak vagy függeléknek számító elem.

87. A keresztény lelkiség sok különböző módon fejeződik ki, ami egyrészt a Kelet és Nyugat közötti hagyományok sokféleségéhez, másrészt a megszentelt élet és az egyházi mozgalmak karizmáinak sokféleségéhez kapcsolódik. Egy szinodális Egyház a sokféleségre épül, és a különböző spirituális hagyományok találkozása formáló „testedzés” lehet, amennyiben képes előmozdítani a közösség és a harmónia növekedését és a számos helyi egyházban tapasztalható polarizálódás leküzdését.

3.5 Szinodális élet és liturgia

88. A visszajelzések sokféleképpen hangsúlyozzák a szinodális létmód és a liturgia közötti mély kapcsolatot: „Az „együtt járásban» az imádság, a missziós tanítványként az Igét hallgató Mária áhítata, a lectio divina és a liturgikus ünneplés inspirálja az összetartozás érzését” (Kolumbia).

Mélyen gyökeret verni

89. Az Eucharisztia már önmagában is az Egyház szinodális dinamizmusának „forrása és csúcsa.” „A liturgikus ünneplést és az imádságot a humán és lelki energiákat egyesítő és mozgósító erőként élik meg. Az imádság növeli az életörömet és erősíti a közösségi érzést, mert támpontnak, erőforrásnak és a béke oázisának tekintik. [...] A hozzászólások a szinodális folyamat kialakításának két alapját hangsúlyozzák: a közösség egységét és az örömet. Az új nagy liturgikus összejöveteleken (zarándoklatok...) keresztül vezetne, hogy táplálja a népi vallásosságot, megújítsa a hitet, táplálja az összetartozás érzését, és így kísérelje a keresztényeket, hogy tanúságot tegyenek a szeretet evangéliumáról kommunitarizmus és az identitárius elzárkózás ellenében, amely egyre láthatóbb és agresszívabb” (Burkina Faso és Nigéria).

90. A világ különböző területein lévő országokban „sok megkeresztelt ember az Egyházhoz kötődését mindenekelőtt a népi vallásosságon keresztül éli

meg. [...] Sokan az Egyházhöz való tartozás jelének tekintik; ezért kell [ezt] népszerűsíteniünk és evangelizálnunk, hogy intenzívebbé váljon a részvétel és a keresztény életbe való tudatos beépülés” (Panama).

Feszültségek, amelyeket irányítani kell: megújulás és megbékélés

91. Számos szintézis határozottan ösztönzi egy szinodális stílus kialakítását a liturgikus ünneplésben, amely az összes hívő aktív részvételét lehetővé teszi a különbség befogadása, a szolgálat megbecsülése és a karizmák elismerése folytán. Az egyházak szinodális párbeszéde számos, ebbe az irányba mutató kérdéssel szembesült: a túlságosan a celebránsra összpontosító liturgia újragondolásától kezdve a laikusok aktív részvételének módjain át egészen a nőknek a szent szolgálathoz engedéséig. *„Miközben hűek maradunk a hagyományhoz, annak eredetiségéhez, ősiségéhez és egységességéhez, igyekszünk a liturgikus ünneplést előbbé tenni, hogy a hívek egész közössége – papok, laikusok, fiatalok és gyermekek – részt vegyenek benne, és egészséges megkülönböztető képességgel olvassák az idők jeleit. A fiatalok igyekeznek az éneklésben megtalálni a helyüket a liturgiában, ami pozitív”* (Etiópia).

92. Az egyházak jelenlegi tapasztalatai azonban rámutatnak olyan konfliktushelyzetekre is, amelyeket szinodális módon kell kezelni, ilyen például a zsinat előtti rítushoz fűződő viszony megkülönböztetése. *„A liturgia ünneplésével kapcsolatos megosztottság tükröződött a szinodális konzultációkban. »Sajnos az Eucharisztia ünneplése is okoz megosztottságot az Egyházon belül. A liturgiával kapcsolatos leggyakoribb kérdés a zsinat előtti mise ünneplése«. Az emberek panaszkodnak az 1962-es misekönyv használatának korlátozása miatt; sokan úgy érzik, hogy a liturgia ünneplésének módjával kapcsolatos nézeteltérések »néha az ellenségeskedés szintjét érik el«. Az emberek mindkét oldalon arról számolnak be, hogy a más véleményen lévők elítélik őket”* (USA). Az Eucharisztia, a krisztusi szeretetben az egység szentsége nem válhat a konfrontáció, az ideológia, a szakadás vagy a megosztottság okává. Ezen túlmenően számos részegyház életére közvetlen hatással vannak az ökumené területét jellemző feszültségelemek, mint például az Eucharisztia megosztása. Végül, vannak a hit inkulturációjának és a vallásközi párbeszédnek módjával kapcsolatos problémák, amelyek az ünneplés és az imádság formáit is érintik.

93. A jelentések nem mulasztják el, hogy rámutassanak az ünneplés gyakorlatának fő hiányosságaira, amelyek elhomályosítják a szinodális

hatékonyságot. Különösen a következőket emelik ki: a pap liturgikus főszerepe és a résztvevők passzivitása; a gyenge prédikáció – beleértve a tartalmát, illetve eltávolodását a hit szépségétől és az élet konkrétumaitól –; valamint a közösség liturgikus élete és közösségi működése közötti távolság. A homíliák minőségét szinte egyöntetűen problémaként jelölik meg: *„mélyebb homíliákra van szükség, amelyek középpontjában az evangélium és a napi olvasmányok állnak, nem pedig a politika, olyanokra, amelyek hozzáférhető és vonzó nyelvezetet használnak és kapcsolódnak a hívek életéhez”* (Maronita Egyház).

94. A szenvedés sajátos forrását jelentik azok a helyzetek, amelyekben az Eucharisziához és a többi szentséghez való hozzáférést különböző okok akadályozzák vagy lehetetlenné teszik: határozott igény van arra, hogy megoldást találjunk a szentségektől való megfosztottság e formáira. Példaként említik a nagyon távoli területeken élő közösségeket vagy az ünneplésben való részvételért igényelt díjat, ami a legszegényebbeket diszkriminálja. Számos összefoglaló hangot ad annak a fájdalomnak is, hogy az elváltak és újrarázasodottak, valamint a poligám házasságban élők nem járulhatnak a szentségekhez és nincs egyetértés abban, hogy hogyan kezeljük ezeket a helyzeteket: *„A szentáldozás vételének lehetőségét megtagadják az elvált és újrarázasodott katolikusoktól, akik e kizárás miatt fájdalmat éreznek. Egyesek úgy vélik, hogy az Egyháznak rugalmasabbnak kellene lennie, mások viszont úgy gondolják, hogy ezt a gyakorlatot fenn kell tartani”* (Malajzia).

Szinodális stílusban ünnepelni

95. A szinodusi folyamat ugyanakkor lehetőséget adott újra felfedezni az imádság és az ünneplés formáinak sokféleségét, ami növelte a vágyat arra, hogy ezt a közösségek hétköznapi életében is hozzáférhetőbbé tegyék. A francia jelentés három törekvésnek ad hangot: *„az első [...] a liturgiák változatosabbá tételére vonatkozik, az Ige ünneplésének javára tolvá el a hangsúlyt, vagyis az imádság olyan módjaira, amelyek a bibliai szövegeken való elmélkedést helyezik a középpontba. A második, ami kevésbé gyakori, a zarándoklatok és a népi vallásosság fontosságára emlékeztet. A harmadik a liturgikus képzés megújítására szólít fel, hogy kezeljük a számos jelentés által jelzett problémát, nevezetesen az Egyház által általában használt nyelv érthetlenségét”* (Franciaország). Egyes régiók felvetik a liturgia reformjának kérdését, még a keleti egyházakban is, ahol az mélyen kapcsolódik az Egyház identitásához: *„Egyházunkban időszerű a*

liturgikus reform, hogy korunkban a Szentlélek fényében újraolvassuk Isten népének cselekvését és részvételét Isten munkájában” (Melkita Egyház).

96. Sok egyház hangsúlyozza annak fontosságát is, hogy a liturgikus ünneplést szokásosan összekapcsoljuk a párbeszéd és a testvéri együttlét különböző formáival. *„Az együttlét és a testvériség mindig is része volt [a szinodális ülések] tapasztalatának. Minden találkozón, a kezdeti találkozótól kezdve a későbbi, a plébániákon és lelkipásztori struktúrákban tartott konzultációkig volt salu-salo (ételosztás). Sokan rámutattak arra, hogy a [szinodális] találkozók pozitívan befolyásolták a liturgiák ünneplését” (Fülöp-szigetek).*

97. A liturgikus ima rítusbeli hagyományainak sokféleségét, valamint azokat a szimbolikus formákat, amelyekkel a különböző kultúrák kifejezik magukat, mindenki értéknek tekinti. A megújult szeretet a spiritualitás felé, az elkötelezettség a szépség megjelenítése iránt és az ünneplés szinodális stílusa mind-mind a missziós Egyház sugárzását erősítik: *„A beérkezett hozzászólások mindegyike úgy beszél az ünneplésről, mint olyan térről, amely inspirációt és segítséget nyújthat a hit megéléséhez a személyes, a családi és a szakmai életben, a szomszédok között és magában a közösségben” (Uruguay).*

4. A következő lépések

98. A szinodális folyamat jövőjét tekintve két, egymástól nagyon különböző időhorizontot kell figyelembe venni. Az első a távoli jövő, amelyben a szinodalitás a személyes megtérésre és az Egyház reformjára való örök felhívás formájában jelenik meg. A másodikat, amely egyértelműen az elsőnek a szolgálatában áll, az általunk jelenleg megélt kontinentális szakasz eseményei képezik.

4.1 A megtérés és a reform útja

99. A szintézisekben Isten népe kifejezi azt a vágyát, hogy az Egyház kevésbé a fenntartás és a megőrzés Egyháza legyen, sokkal inkább olyan Egyház, amely mozdul és misszióba indul. A közösségi létnek a részvételen keresztül történő elmélyítése és a misszió iránti elkötelezettség megerősítése összekapcsolódik: a szinodalitás missziós megújuláshoz vezet. Ahogy a spanyol jelentés fogalmaz: *„úgy véljük, hogy a közösségnek a folyamatos misszió állapotába kell vezetnie bennünket: az egymással való találkozás és egymás meghallgatása, a párbeszéd, az elmélkedés, a közös megkülönböztetés mind-mind olyan cselekedet, amelyek önmagában is pozitív hatású, de nem értelmezhető, ha nem arra irányul, hogy ösztönözzön bennünket kilépni önmagunkból és vonatkoztatási közösségeinkből, hogy végrehajtsuk a ránk mint Egyházra bízott küldetést”* (Spanyolország).

100. Isten népe megtapasztalta a közös út örömét és kifejezi, hogy ezt továbbra is folytatni kívánja. Hogy ezt egy valóban globális katolikus közösségként hogyan lehet elérni, az a maga teljességében még felfedezésre vár: *„A szinodális életmód, egymás meghallgatása, a misszióban és a párbeszédben való részvétel talán egy »már és még nem« dimenzióval bír: jelen van, de még sok a tennivaló. A laikusok képesek, tehetségesek és hajlandóak egyre többet és többet tenni, feltéve, hogy erre lehetőséget kapnak. A plébániák szintjén további vizsgálatok és tanulmányok feltárhatnak más utat is, amelyen a laikusok hozzájárulása óriási lehet, az eredmény pedig egy élénkebb és virágzóbb Egyház, aminek megszületése a szinodalitás célja”* (Namíbia). Tanuló Egyház vagyunk, és ahhoz, hogy tanulni tudjunk, folyamatos megkülönböztetésre van szükségünk, hogy együtt értelmezzük Isten szavát és az idők jeleit, hogy előrehaladjunk a Lélek által mutatott irányban.

101. Ugyanakkor az Isten népeként való együtt járás megköveteli, hogy felismerjük a folyamatos megtérés szükségességét, egyéni és közösségi szinten egyaránt. Intézményi és lelkipásztori szinten ez a megtérés az Egyháznak és struktúráinak, stílusának folyamatos reformját jelenti, a folyamatos „aggiornamento” iránti törekvést követve, amely a II. Vatikáni Zsinat értékes öröksége és amelyre a 60. évforduló megünneplése alkalmából különösen is figyelniünk kell.

102. A megtérés és a reform útján segítenek bennünket azok az ajándékok, amelyeket a szinodális folyamat első évében kaptunk, abból kiindulva, amit Jézus mutat számunkra az evangéliumokban. A másik emberre irányuló szabad és ingyenes figyelem, amely a meghallgatás alapja, nem egy korlátozott mennyiség, amelyet féltékenyen kell őrizni, hanem egy túlradó forrás, amely nem fogy el, hanem annál inkább növekszik, minél többet merítünk belőle. A meghallgatás és a párbeszéd annak az útja, hogy hozzáférjünk az ajándékokhoz, amelyeket a Lélek az Egyház sokszínűségén keresztül kínál nekünk: ezek pedig a karizmák, a hivatások, a tehetségek, a képességek, a nyelvek és kultúrák, a lelki és teológiai hagyományok, az ünneplés és a hálaadás különböző formái. A szintézisek nem egyformaságra szólítanak, hanem arra, hogy megtanuljunk növekedni egy olyan hiteles harmóniában, amely azáltal segíti a hívőket a világbeli küldetésük betöltésében, hogy megteremti az örömteli együtt járáshoz szükséges kötelekeket.

103. A szinodális folyamat üzenete egyszerű: megtanulunk együtt járni, és együtt asztalhoz telepedni, ahol megtörjük az egy kenyeret úgy, hogy mindenki odaférjen. Mindenki meghívást kap, hogy ebben a folyamatban részt vegyen, senki sincs kizárva. Erre azért érzünk elhívást, hogy hitelesen tudjuk hirdetni Jézus evangéliumát minden nép számára. Ezen az úton igyekszünk továbbhaladni a most következő kontinentális szakasz során.

4.2 A kontinentális szakasz módszertana

104. A kontinentális szakaszra vonatkozó jelen dokumentum (DCS) arra hív meg minket, hogy tegyünk egy újabb lépést az elkezdett lelki úton „a szinodális Egyházért: közösség, részvétel és misszió”, és ehhez vonatkozási pontot is ad: *„Ahogyan az emmauszi tanítványok tapasztalata csak kezdete volt új küldetésüknek, úgy a mi szinodális folyamatunk is csak egy első lépés”* (Orosz Föderáció). A kontinentális kontextus lehetőséget ad a szinodalitás megélésére –

még csak tanuljuk, hogyan kell megélni és most a konkrét gyakorlására kapunk meghívást.

105. A DCS-nek, amely összegyűjti és visszaadja a helyi egyházaknak azt, amit a világ minden tájáról Isten népe a szinódus első évében elmondott, az a feladata, hogy irányítson bennünket, és lehetőséget adjon megkülönböztetésünk elmélyítésére, szem előtt tartva azt az alapkérdést, amely az egész folyamatot mozgatja: *„Hogyan valósul meg ez az »együtt vándorlás«, amely ma különböző szinteken (a helyi szinttől az egyetemes szintig) zajlik, hogy az Egyház a rábízott küldetésnek megfelelően hirdesse az evangéliumot; és milyen lépésekre hív minket a Lélek, hogy szinodális Egyházként növekedjünk?“* (Előkészítő dokumentum 2.).

106. A DCS tehát az a kiváltságos eszköz, amelyen keresztül a kontinentális szakaszban a helyi egyházak egymás közötti és az egyetemes Egyházzal való párbeszédére sor kerülhet. A meghallgatás, a párbeszéd és a megkülönböztetés e folyamatának folytatása érdekében az elmélkedés három kérdésre fog összpontosítani:

- A dokumentum imádságos légkörben való elolvasása után mely felismerések rezonálnak leginkább az Egyház konkrét tapasztalataira és valóságára a ti kontinensek területén? Melyek azok a tapasztalatok, amelyek újak vagy tanulságosnak tűnnek számotokra?
- A DCS imádságos átolvasása után milyen lényeges feszültségek vagy eltérések jelennek meg, amelyek különösen fontosak a ti kontinensek szemszögéből? Következésképpen melyek azok a kérdések vagy problémák, amelyekkel foglalkozni kell, és amelyeket a folyamat következő lépései során figyelembe kell venni?
- Szemlélve azt, ami az előző két kérdésből kirajzolódik, melyek azok a prioritások, visszatérő témák és cselekvésre való felhívások, amelyeket meg lehet osztani a világ más helyi egyházaival és meg lehet vitatni a Szinódus Közgyűlésének 2023 októberében megrendezésre kerülő első ülészakán?

A folyamat legfontosabb állomásai

107. Minden kontinentális közgyűlésnek az a feladata, hogy a dokumentummal kapcsolatban a helyi kontextusnak megfelelő mérlegelési folyamatot végezzen és erről egy záródokumentumban adjon számot. A hét kontinentális közgyűlés Záródokumentumai szolgálnak majd alapul az Instrumentum Laboris kidolgozásához, a mely 2023 júniusára készül el.

108. A Szinódusi Főtitkárság által kiküldött konzultációs kérdésekre válaszoló püspöki konferenciák túlnyomó többsége azt szeretné, ha a kontinentális szakaszban Isten egész népe képviselve lenne. Ezért kérik, hogy minden közgyűlés egyházi és ne csupán püspöki legyen, vagyis a küldöttek tükrözzék Isten népének sokszínűségét: püspökök, papok, diakónusok, a megszentelt élet képviselői, laikus férfiak és nők egyaránt legyenek közöttük. Ami a kontinentális közgyűlések résztvevőit illeti, fontos, hogy különös figyelmet fordítsunk a nők és a fiatalok (laikus férfiak és nők, a megszentelt élet intézményeinek még a képzési szakaszban lévő tagjai, seminaristák) jelenlétére; a szegénységben élőkre és a perifériára szorultakra, azokra, akik közvetlen kapcsolatban állnak ezekkel a csoportokkal és személyekkel; más keresztény felekezetek testvéri küldötteire; más vallások és hitbeli hagyományok képviselőire; és néhány, vallási hovatartozással nem rendelkező személyre. Továbbá a püspököket buzdítják, hogy a kontinentális közgyűlések végén találkozzanak egymással és kollegiálisan újra vizsgálják meg a megélt szinódusi tapasztalatokat, sajátos karizmájuk és szerepük alapján. A püspököket különösen is kérjük arra, hogy találjanak módot a záródokumentum elveinek érvényre juttatására és annak jóváhagyására, így biztosítva, hogy az egy hiteles szinodális folyamat gyümölcse legyen, tiszteletben tartva a lezajlott folyamatot és hűen Isten népe üzeneteihez az egyes kontinenseken.

109. A jelen dokumentum közzétételétől az Instrumentum Laboris kidolgozásáig tartó folyamat a következő lépésekből áll:

1) A dokumentumot minden megyéspüspök megkapja; mindegyikük az első fázist koordináló egyházmegyei szinódusi teammel együtt megszervezi az alkalmat a dokumentummal kapcsolatos megkülönböztetésre, elkezdve azt a 106. pont alatt felsorolt három kérdéssel. Így minden helyi egyháznak lehetősége lesz arra, hogy megismerje más egyházaknak a dokumentumban összegyűjtött észrevételeit és saját tapasztalataiból kiindulva válaszoljon rájuk.

2) A szinódusi team bevonásával a püspöki konferenciák feladata, hogy összegyűjtsék és a saját körülményeiknek leginkább megfelelő formában szintetizálják az egyes egyházmegyékből a három kérdést érintő reflexiókat.

3) Ezt követően az egyes püspöki konferenciák reflexiójukat és mérlegelésük eredményét a kontinentális munkacsoport által meghatározott módon a kontinentális közgyűlésen megosztják.

4) Az egyes konkrét Kontinentális Közgyűlések lebonyolításának megtervezésekor hasznos lehet elgondolkodni azon, hogy hogyan lehet a „lelki beszélgetés” széles körben elterjedt és nagyra értékelt módszerét alkalmazni (lásd Vademecum, B függelék 8. pont), amely megkönnyítheti, hogy mindenki részt vegyen a megkülönböztetésben. Különösen három elemét kell ennek kiemelni: az egyes résztvevők megszólalását, a meghallgatás visszhangra találását és gyümölcseinek a csoport általi megkülönböztetését. (Csak az angol nyelvű szöveg tartalmazza az alábbi szöveget: Amint azt már a módszertani útmutatóban is kiemeltük, fontos biztosítani a püspökök, papok, diakónusok, laikusok, megszentelt életet élő személyek, valamint a perifériára szorultak véleményének kifejezésére alkalmas személyek részvételét a kontinentális közgyűléseken.)

5) Minden kontinentális közgyűlés elkészíti saját, körülbelül húszoldalas záródokumentumát, amely a három kérdésre a saját konkrét kontextusából kiindulva válaszol. A záródokumentumokat az egyes kontinentális munkacsoportoknak 2023. március 31-ig kell a Szinódusi Titkárságnak benyújtaniuk. Az Instrumentum Laboris a kontinentális közgyűlések záródokumentumai alapján 2023 júniusára készül el.